

Proboszczowie parafii Świętej Rodziny w Częstochowie w latach 1917-2017

Klasyczne pastoralne *adagium* przypisywane kard. G. Bonie (1609-1674) głosi: „Kościół idzie do nieba na nogach swoich proboszczów”. Zmierza on poprzez czas i przestrzeń drogą, którą jest człowiek¹. Ta pielgrzymka Kościoła odbywa się zazwyczaj we wspólnocie lokalnej, jaką jest parafia. Parafia bowiem to Kościół bliski człowiekowi, Kościół wśród ludzi i pomiędzy ludźmi, Kościół pochylony nad człowiekiem zarówno w jego wielkości, jak i jego nędzy. Bliskość Kościoła w parafii wobec człowieka winien uobecniać szczególnie proboszcz, jej własny pasterz. To przede wszystkim on czyni obecnym pośród parafialnego ludu Jezusa Chrystusa, Oblubieńca Kościoła, Głowę Kościoła, Jezusa Sługę, Dobrego Pasterza i Najwyższego Kapłana².

Parafia katedralna to szczególna parafia w łonie Kościoła partykularnego. Arcybiskup Stanisław Nowak z okazji jubileuszu 80-lecia parafii archikatedralnej św. Rodziny w Częstochowie nazwał ją „najbliższym zapleczem dla działalności apostolskiej biskupów częstochowskich, najpełniej uczestniczącą w tajemnicy katedry”³. W konsekwencji proboszczowie katedralni byli także najbliższymi współpracownikami kolejnych pasterzy Kościoła częstochowskiego, pełniąc szereg ważnych

Ks. MARIAN DUDA – dr teologii w zakresie teologii moralnej, dr hab. teologii w zakresie teologii pastoralnej, były dyrektor Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie, profesor stały teologii pastoralnej, były dyrektor Podyplomowego Studium Pastoralnego dla Kapłanów, były kierownik Sekcji Licencjackiej Wydziału Teologicznego UPJPII w Częstochowie.

¹ IOANNES PAULUS II, *Litterae encyclicae „Redemptor hominis”* 14, AAS 71 (1979), 284-286, JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Redemptor hominis”*, Wrocław 1994, 40-43.

² M. DUDA, *Parafia kawałek nieba... Do moich parafian i nie tylko (1996-2003)*, Częstochowa 2004, 10.

³ *Słowo Księdza Arcybiskupa Metropolity Częstochowskiego dra Stanisława Nowaka, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii pw. św. Rodziny w Częstochowie”* 2 (1997) 10-11, 3 [nr specjalny].

urzędów w wymiarze diecezjalnym. Swoją troskę o należyty poziom służby Bożej, a także o strukturę materialną kościoła św. Rodziny, od roku 1925 dzielili z kolejnymi biskupami częstochowskimi, a w latach 1951-1985, także z Kapitułą Katedralną, która formalnie była proboszczem, a tzw. wikariusz aktualny (*curatus*) w jej imieniu spracował proboszczowski urząd⁴.

W ciągu stu lat istnienia parafii św. Rodziny w Częstochowie (1917-2017) urząd proboszcza (administratora) sprawowało w niej sześciu prezbiterów. Posługa dwóch pierwszych proboszczów trwała w sumie 73 lata: ks. B. Wróblewski (33 lata) i ks. J. Chwistecki (40 lat). To właśnie ci „mężowie Boży” głównie odbili swoje piętno na tej wspólnocie, przeprowadzając ją przez niemal całe trudne stulecie. Na pozostałych czterech proboszczów przypada zaledwie 27 lat duszpasterzowania: ks. Stanisław Gębka (11 lat), ks. Marian Duda (7 lat), ks. Bronisław Preder (6 lat) i ks. Jan Niziołek (3 lata).

Poniżej poczet prezbiterów, którzy pełnili urząd proboszczowski w parafii św. Rodziny w Częstochowie w porządku chronologicznym.

1. Ks. Bolesław Bonawentura Wróblewski – proboszcz w latach 1917-1951

Urodził się w dniu 19 sierpnia 1867 r. we wsi Rzuchów⁵, pow. Koło, ówczesna gubernia kaliska. Jego rodzicami byli Wojciech (urzędnik sądowy) i Eufemia z Majewskich⁶. Został ochrzczony w parafii Chełmno nad Nerem. Wiedzę na poziomie szkoły elementarnej zdobył w domu za sprawą swojej gruntownie wykształconej matki. Z domu rodzinnego wyniósł także szczerzy i głęboki patriotyzm, który cechował go przez całe życie. Po ukończeniu Męskiego Gimnazjum Klasycznego w Kaliszu, w 1884 r. w wieku 17 lat, wstąpił do włocławskiego seminarium duchownego. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w latach 1884-1889. Święcenia kapłańskie z rąk bp. Aleksandra Bereśniewicza przyjął

⁴ *Statuta Capituli Cathedralis Częstochoviensis. Titulus VI*, CzWD 34 (1960) 2, 59-60.

⁵ Autorzy wielu opracowań podają jako miejsce urodzenia ks. B. Wróblewskiego miejscowość Chełmno, gdy tymczasem była to parafia jego urodzenia, do której należała miejscowość Rzuchów. Zob. J. DĘBIŃSKI, *Księża diecezji włocławskiej postami i senatorami w II Rzeczpospolitej*, „Studia Włocławskie” 9 (2006), 457.

⁶ Wyczerpującą biografię ks. B. Wróblewskiego opracował ks. prof. Jan Związek. Zob. J. ZWIĄZEK, *Życie i działalność ks. Bolesława Wróblewskiego (1867-1951)*, Częstochowa 2001.

w dniu 21 XII 1889 r. we Włocławku. Jako wikariusz pracował kolejno w trzech placówkach duszpasterskich: w parafii Warta k. Sieradza (1889-1890), w parafii św. Zygmunta w Częstochowie (1890-1891) – będąc formalnie na etacie wikariusza par. Mstów, a następnie w parafii św. Barbary w Częstochowie (1891-1894), gdzie położył duże zasługi w powstaniu parafii i jej funkcjonowaniu w pierwszych latach istnienia⁷.

Mając niespełna 5 lat kapłaństwa, w dniu 20 czerwca 1894 r. został proboszczem parafii pw. św. Otylii w Rędzinach k. Częstochowy. Dzięki jego inicjatywie i staraniom podjęto budowę nowego kościoła w latach 1897-1901 (konsekrowany w 1903 r. pw. NMP Nieustającej Pomocy), a także budynków parafialnych. Odznaczał się tam gorliwą pracą duszpasterską, dawał się poznać jako wybitny kaznodzieja. Rozwijał kult Matki Bożej Nieustającej Pomocy a także lokalny kult św. Otylii, szczególnej patronki chorujących na oczy⁸.

Kolejną parafią proboszczowską ks. B. Wróblewskiego była parafia pw. św. Mikołaja w Wolborzu, w powiecie piotrkowskim, gdzie został mianowany 23 kwietnia 1906 roku. Dokonał tam gruntownej renowacji bardzo zaniedbanej starożytnej kolegiaty, która otrzymała nową polichromię, odrestaurował ołtarze, wybudował nowy chór muzyczny, wieżę świątyni pokrył blachą miedzianą, a całość ogrodził żelaznym parkanem. Odznaczał się także postawą społeczną, czego wyrazem było pełnienie przez niego funkcji prezesa miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej⁹. Nie krył także swego patriotyzmu, m.in. za przechowywanie w kościele sztandaru narodowego został ukarany przez władze carskie¹⁰.

⁷ AACz, sygn. AP 226, 1.

⁸ J. ZWIĄZEK, *Życie i działalność*, 25-29.

⁹ <http://archidiecezja.lodz.pl/wolborz/old/pochodza.php>, [15.01.2018].

¹⁰ P. KUBICKI, *Bojownicy Kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. III, t. II, Sandomierz 1939, 80: „Ks. Wróblewski Bolesław, ur. w 1867 r. 1. Czasowy jen.[generał] Gbr [gubernii] piotrkowskiej guberni 24 czrw [czerwca]. 1907 r. Nr 2773 powiadamia nika [naczelnika] pow. piotrkowskiego, że księdza B. W., proboszcza parafii Wolbórz, pow. piotrkowskiego, skazał na 50 rb. grzywny za to, że w jego parafialnym kościele wykryto polski sztandar narodowy. Postanowienie to ma być wykonane od daty powyższej w ciągu tygodnia. Później zmniejszono karę do 10 rubli. 2. W piśmie swym z 31 st. 1909 r. Nr 1538 gbr [gubernator] piotrkowski donosi do Michała Edwardowicza Jaczewskiego, dyrektora kancelarii warsz. jen. Gbra [gubernatora], że proboszcz parafii Wolbórz, pow. piotrkowskiego, ksiądz B. W. na mocy postanowienia czasowego jen. gbra piotrkowskiego z 22 sierp. 1 907 r. Nr 4023 był skazany na 50 rb [rubli] kary za to, że przechowywał w miejscowym parafialnym kościele polski sztandar. Decyzja. ta była skierowana do uznania warsz. jen. gbra i ten zmienił ją, zmniejszając tę karę do 10 rb. W tym przeto tylko zakresie czasowy jen.

Jego szeroka działalność społeczna i narodowa była powodem szykan ze strony władz rosyjskich. Wszedł w konflikt z dziedzicem Bogusławem, „miejscowym donataryuszem”, którego to interwencja u władz carskich ostatecznie doprowadziła do usunięcia go z probostwa w 1909 r.¹¹. Pozbawiony probostwa, a w związku tym także utrzymania, przez rok nie mógł prowadzić żadnej działalności duszpasterskiej i przebywał bez żadnego przydziału w Kaliszu¹².

Po wcześniejszym zrzeczeniu się probostwa w Wolborzu, pod koniec 1910 r. otrzymał probostwo w Praszce, w ziemi wieluńskiej. Wprowadził pokój w parafii skonfliktowanej z poprzednim proboszczem. Rozbudował kościół parafialny o dwie nawy boczne oraz wieże kościelne, zbudował nowe zaplecze parafialne. Dał się tu poznać jako gorliwy duszpasterz, wybitny kaznodzieja, społecznik i patriota. Szerszy rozgłos przyniosła mu mowa na nabożeństwie żałobnym za śp. Henryka Sienkiewicza, wygłoszone w kościele farnym w Wieluniu 27 listopada 1916 r.¹³. Po utworzeniu dekanatu praszckiego 1 stycznia 1917 r., bp S. Zdzitowiecki mianował go tamtejszym dziekanem. Na koniec jego posługi w Praszce, 18 października 1917 roku, został mianowany kanonikiem honorowym kolegiaty kaliskiej¹⁴.

Po siedmioletnim okresie duszpasterzowania w parafii praszckiej ks. B. Wróblewski został mianowany pierwszym proboszczem nowo utworzonej parafii św. Rodziny w Częstochowie. Po dwudziestu trzech latach wracał do miasta, któremu poświęcił pierwsze lata kapłaństwa i w którym miał już zostać do końca swoich dni. Wcześniejszy kilkuletni okres duszpasterzowania w Częstochowie dawał mu znajomość miejscowej ludności i ich potrzeb duszpasterskich, jak i świadomość zmagania się z budową największego w ówczesnym zaborze rosyjskim kościoła pod wezwaniem św. Rodziny, budowanego od 1901 roku i jeszcze nie ukończonego. Właśnie ten kościół stał się kościołem parafialnym nowo powstałej parafii. Tworzenie więc od podstaw życia religijnego w nowej placówce duszpasterskiej musiało iść w parze z dziełem dokończenia tej monumentalnej budowli. Parafia św. Rodziny została wydzielona z parafii św. Zygmunta przez biskupa kujawsko-kaliskiego Stanisława Kazi-

gbr piotrkowski 20 wrz.[września] 1907 r. Nr 4840 naznaczył karę na księdza B. W.”.

¹¹ AACz, sygn. AP 226, 3.

¹² AACz, sygn. AP 226, 41-45.

¹³ B. WRÓBLEWSKI, *Mowa na nabożeństwie żałobnym za śp. Henryka Sienkiewicza wygłoszona w kościele farnym w Wieluniu, dn. 27.XI.1916 r.*, Wieluń 1917.

¹⁴ AACz, sygn. AP 226, 4.

mierza Zdzitowieckiego w dniu 22 sierpnia 1917 r. dekretem nr 1035¹⁵. Obejmowała ona południową część miasta oraz miejscowości podczęstochowskie: Wrzosowa, Słowik, Huta Stara, Sobuczyna, Brzeziny Wielkie i Małe, Bór oraz Stradom. Liczyła wówczas 24 484 wiernych¹⁶. Ks. Wróblewski nominację na proboszcza otrzymał w dniu 22 sierpnia¹⁷. Natomiast do Częstochowy przybył 24 października 1917 r., uroczyste powitany przez przedstawicieli częstochowskiego społeczeństwa i parafii¹⁸. Lokalna prasa następującymi słowami witała go w Częstochowie: „W osobie ks. proboszcza Bolesława Wróblewskiego miasto nasze zyskało jednostkę szlachetnego serca, działacza społecznego miłującego szczerze swój kraj i lud, organizatora spółek, szkół, ochron, świętego mówcę, a znanego już z czasów pełnienia przezeń obowiązków wikariusza [pisownia oryginalna] par. św. Zygmunta”¹⁹.

W niedzielę 28 października 1917 r. w kościele św. Rodziny został ogłoszony dekret erygujący parafię, a ks. B. Wróblewski został wprowadzony w urząd proboszcza przez dziekana częstochowskiego ks. J. Nawrockiego. Dzień 29 października był pierwszym dniem działania nowej parafii i jej duszpasterza, dlatego też niektórzy uznali go za dzień utworzenia parafii, gdy tymczasem dekret erekcyjny parafii nosi datę 22 sierpnia. Trzeba więc raczej przyjąć, iż w dniu 29 października dekret wszedł po prostu w życie. Stąd różnica w datacji. Z braku plebani w nowej parafii proboszcz zamieszkał w Domu Krygiera przy ul. Krakowskiej²⁰. Jego pierwszymi wikariuszami zostali: ks. Stefan Niedźwiedzki i ks. Adam Krajewski²¹.

Ks. B. Wróblewski jako pierwszy proboszcz wspólnoty parafialnej zorganizował życie parafialne od podstaw i kontynuował dzieło budowy nowej świątyni pw. św. Rodziny, rozpoczęte przez proboszczów parafii św. Zygmunta, przy współpracy z pierwszym biskupem częstochow-

¹⁵ *Erekcja parafii św. Rodziny*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 245, 2-3: „[...] czasowo pozostaje z imienia filialną parafią św. Zygmunta, jednak rzeczywiście będzie samodzielna”.

¹⁶ *Erekcja parafii św. Rodziny*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 247, 3.

¹⁷ AACz, sygn. AP 226, 41-45.

¹⁸ *Uroczystość otwarcia parafii św. Rodziny*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 244, 3.

¹⁹ Tamże.

²⁰ *Zmiany w duchowieństwie*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 220, 2. Nowa plebania parafii św. Rodziny została zbudowana dopiero w latach trzydziestych XX w. Zob. W. SKRODZKI, *Archikatedra Świętej Rodziny w Częstochowie*, Częstochowa 2000, 116.

²¹ *Uroczystość otwarcia parafii św. Rodziny*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 244, 3.

skim, aż do jej konsekracji w dniu 29 października 1950 r.²². Tak mówił o początkowym okresie tej współpracy jako proboszcz katedralny w czasie uroczystej akademii na Jasnej Górze w 10. rocznicę konsekracji i ingresu bp. Kubiny w dniu 2 lutego 1936 r.: „Na pierwszy plan wysunęła się Katedra, która nie była wykończona wewnątrz i zewnątrz. Jeszcze w 1926 roku dzięki staraniom J.E. ks. Biskupa podczas pobytu w Ameryce napłynęły ze zbiorów wśród Polonji [pisownia oryginalna] amerykańskiej fundusze, roboty przy wykończeniu Katedry ruszyły naprzód, wydatkowano 40 tysięcy zł. Z dalej napływających funduszy wybudowano w 1927 r. schody, odrzwia, okna, chór itd. kosztem 360 tysięcy złotych, a 6 listopada tegoż roku odbyło się uroczyste poświęcenie i oddanie Katedry do służby Bożej”²³. W latach 1917-1951, dzięki zapobiegliwości i pod kierunkiem pierwszego proboszcza, w katedrze wykonano wielu inwestycji. Zelektryfikowano budujący się kościół i wyposażono go w konieczny sprzęt i paramenty liturgiczne. W 1922 r. dokończono elewację kościoła, zewnętrznych arkad, szczytu frontowego i gzymsów. W latach 1923-1924 pokryto dachem niedokończone wieże, a w 1925 r. wyłożono fasadę kościoła cegłą licówką. Zbudowano także wieżę sygnaturki i zdjęto otaczający kościół las rusztowań, dzięki czemu jego monumentalna bryła mogła się ukazać w całej pełni. W 1926 r. udało się zasklepić nawy boczne, zasklecić okna całej katedry oraz zbudować chór muzyczny²⁴. W 1927 r. dokończono tynkowanie całego wnętrza katedry, usunięto rusztowania w nawach, ułożono szerokie schody, prowadzące z placu do katedry. W 1934 r. wprawiono witraże do okien w prezbiterium, według projektu Winiarza i Rozena, oraz założono centralne ogrzewanie systemu Mahr’a. W 1935 r., w X-lecie powstania diecezji częstochowskiej, ufundowano wielki dzwon ku czci NMP Królowej Polski. W 1948 r. położono posadzkę z piaskowca norymberskiego. W latach 1946-1949 zbudowano organy o 101 głosach, wykonane przez firmę Biernackiego z Krakowa, dodając w późniejszych latach jeszcze 9 głosów, łącznie z szamadą hiszpańską. W latach 1945-1946 staraniem Cechów Rzemiosła Chrześcijańskiego w Częstochowie

²² M. DUDA, *Historia parafii I Bazyliki Archikatedralnej pw. Świętej Rodziny w Częstochowie*, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii pw. św. Rodziny w Częstochowie” 2 (1997) 10-11, 5 [nr specjalny].

²³ *Z uroczystego obchodu Święta Papieskiego i 10-lecia Diecezji Częstochowskiej*, „Goniec Częstochowski” 31 (1936) 28, 3.

²⁴ B. W[RÓBLEWSKI], *Kościół katedralny pod wezwaniem św. Rodziny w Częstochowie*, „Niedziela” 1 (1926) 13, 1-3.

wymalowano całą katedrę, wybudowano główny ołtarz wraz potężną nastawą ołtarzową z drewna dębowego, którą zaczęto wyposażać w płaskorzeźby²⁵.

W okresie pełnienia urzędu proboszcza przez ks. Wróblewskiego w parafii św. Rodziny kwitło życie religijne zarówno w ramach tzw. duszpasterstwa zwyczajnego, jak i też w różnych formach apostołstwa, dawnych (Żywy Różaniec, Trzeci Zakon św. Franciszka, Straż Honorowa Serca Jezusowego) i nowych (Akcja Katolicka, Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo)²⁶. Proboszcz słynął coraz szerzej jako gorliwy i płomienny mówca, nie tylko w parafii, ale na terenie Jasnej Góry i całej diecezji. Współpracował także ściśle z bp. T. Kubiną, pełniąc szereg funkcji diecezjalnych, m.in był długoletnim dziekanem częstochowskim (1925-1939)²⁷, konsultorem diecezjalnym (1925-1951)²⁸, sędzią prosynodalnym²⁹, delegatem biskupa do spraw gospodarczych seminarium duchownego, przewodniczącym Komisji Rozjemczej ds. Organistówskich³⁰.

Jako żarliwy patriota był zaangażowany w sprawy Ojczyzny, tak w okresie zaborów i obu wojen światowych, jak i w wolnej Polsce. W okresie gdy Polska odzyskiwała niepodległość, stał się głównym kaznodzieją nie tylko w wymiarze lokalnym, ale i ogólnopolskim, przemawiając wielokrotnie w czasie nabożeństw i manifestacji patriotycznych. W następujący sposób charakteryzowała go miejscowa prasa po wystąpieniu na Jasnej Górze w dniu 18 lutego 1918 r., kiedy to protestowano przeciw oderwaniu Chełmszczyzny od Polski: „Wielce patriotyczne kazanie wygłosił z wałów klasztornych kapłan patryjota [pisownia oryginalna] proboszcz parafii św. Rodziny, ks. kan. Bolesław Wróblewski, który za swe stanowisko wiernego syna Ojczyzny zniósł już wiele prześladowań ciemieżców”³¹. W 1918 r., w czasie pochodu przemierzającego Aleje NMP, proboszcz parafii św. Rodziny wołał: „Gdybym mógł serce wyjąć i otworzyć to w nim wyryte tylko dwa wyrazy Bóg

²⁵ W. SKRODZKI, *Archikatedra Świętej Rodziny*, 55.

²⁶ J. ZWIĄZEK, *Życie i działalność*, 68-69.

²⁷ AACz, sygn. AP 226, 41-45; *Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 14 (1939) 1, 12. W strukturach diecezji kujawsko-kaliskiej był dziekanem częstochowskim od 1 stycznia 1919 r.

²⁸ AACz, sygn. AP 226, 21-22.

²⁹ *Chronica Dioecesis*, WD, 1(1926) 1, 14.

³⁰ AACz, sygn. AP 226, 41-45.

³¹ *Modły na Jasnej Górze*, „Goniec Częstochowski” 13 (1918) 41, 3.

i Ojczyzna składająca się z ludu polskiego”³². Takich patriotycznych wystąpień ze strony ks. Wróblewskiego było wiele³³. Jak notują archiwa, pierwszą przysięgę żołnierską w niepodległej Polsce na placu przed ratuszem częstochowskim przyjmował właśnie ks. B. Wróblewski³⁴. Podczas walk polsko-ukraińskich o Lwów współtworzył Komitet Niesienia Pomocy dla Lwowa, a w czasie powstań śląskich działał w Komitecie Niesienia Pomocy dla Górnego Śląska³⁵. W okresie wojny polsko-bolszewickiej wraz matką Eufemią zorganizował dla wyruszających na front kuchnię i herbaciarnię. W wolnej Polsce został wybrany posłem na Sejm Ustawodawczy z poparcia Związku Ludowo-Narodowego Ziemi Wieluńskiej (1919-1923). Jako poseł należał do grona umiarkowanych posłów duchownych i rzadko zabierał głos z trybuny sejmowej. W Sejmie wystąpił 21 marca 1922 r. w sprawie pozostawienia Sądu Okręgowego w Częstochowie. Jednocześnie wraz z posłami NZL zwrócił się o przywrócenie Sądów Pokoju w Kamienicy Polskiej, Mstowie i Truskolasach³⁶. Wzruszające słowa wypowiedział z trybuny sejmowej w dniu 13 stycznia 1920 r., prezentując Wniosek Komisji Opieki Społecznej w sprawie natychmiastowego powołania organizacji pogotowi opiekuńczych dla dzieci opuszczonych i zaniebanych. Mówił: „Ile w zakładach naszych poprawczych, dotąd nazwanych karnymi, znajduje się dzieci, które się tam znalazły wskutek zbiegu okoliczności. Wszak największa ilość tych dzieci rekrutuje się z dzieci ulicy, które nigdy nie były wychowywane, które zawsze były opuszczone, krzywdzone, które nie zaznały pieczy macierzyńskiej, ciepłego słowa i właśnie te dzieci w takiej atmosferze żyjące, czyż mogą się uzdrowić, czyż mogą wyjść na pożytecznych członków społeczeństwa? A przecież w serduszkach tych dzieci kiełkują dobre nasiona i dlatego też nie możemy się obojętnie na te rzeczy zapatrywać i musimy się zająć serdecznie naszymi zakładami poprawczymi dla dzieci”³⁷.

³² *Pochód narodowy i uchwały Polskiego Zjednoczenia Ludowego w Częstochowie*, „Goniec Częstochowski” 13 (1918) 273, 2-3.

³³ Z.S. JABŁOŃSKI, *Jasna Góra w drodze do niepodległości 1914–1918*, „Ziemia Częstochowska” 40 (2014) 17-48.

³⁴ J. ZWIĄZEK, „Ziemia Częstochowska” w sprawach kościelnych w Częstochowie i okolicy, „Ziemia Częstochowska” 40 (2014), 209; TENŻE, *Działalność patriotyczna ks. Bolesława Bonawentury Wróblewskiego*, w: *Rocznik Muzeum Częstochowskiego 2009*, t. 9, red. E. Miszczyńska, Częstochowa 2009, 148-162.

³⁵ TENŻE, „Ziemia Częstochowska” w sprawach kościelnych, 151-225.

³⁶ J. DĘBIŃSKI, *Księga diecezji włocławskiej*, 457.

³⁷ *Sprawozdanie stenograficzne ze 109 posiedzenia Sejmu Ustawodawczego z dnia 13*

Odnaczał się także niezwykłym charyzmatem społecznika. Inicjował działalność charytatywną i ją prowadził, zwłaszcza wobec osieroconych dzieci. Od 1922 r. działał w zarządzie częstochowskiego oddziału Związku Obrony Kresów Zachodnich, które zajmowało się m.in. pomocą dla Polaków z Niemiec. W tym samym roku współtworzył Komitet Obrony Przeciwgazowej, a w 1924 r. został prezesem Ligi Obrony Przeciwgazowej. Należał też do zarządu częstochowskiego oddziału PCK i był wykładowcą na ich szkoleniach. Od 11 lipca 1929 r. pełnił funkcję prezesa Towarzystwa Dobroczynności w Częstochowie, które w 1931 r. zostało włączone w Związek Instytucji Opiekuńczych i Stowarzyszeń Dobroczynnych Diecezji Częstochowskiej. Prowadził nadal w tych ramach organizacyjnych działalność dobroczynną. Organizował pomoc dla najbiedniejszych. W 1926 r. uruchomił kuchnię dla ubogich przy domu noclegowym przy ul. Wesołej, gdzie od 1 grudnia do 1 maja wydawano codziennie ponad 300 obiadów³⁸. Tylko w roku 1938 prowadzona przez ks. Bolesława Wróblewskiego kuchnia dla najbiedniejszych wydała 36 000 obiadów³⁹. Kierował w latach 1918-1950 sierocińcem dla dzieci przy ul. Piotrkowskiej, utrzymując go z własnych funduszy⁴⁰. W 1933 r. tylko w tej placówce znajdowało się 110 wychowanków⁴¹. W okresie letnim dla dzieci była prowadzona akcja kolonii letnich w Poraju. Nadzorował także działalność innych placówek dobroczynnych (Przytułek dla Starców przy ul. Ogrodowej 35 i Zakład Związku Zawodowego Chrześcijańskiej Służby Domowej przy ul. Wolności 29)⁴².

W 1925 r. był jednym z inicjatorów budowy pomnika nieznanego żołnierza w Alei Sienkiewicza. Na początku okupacji niemieckiej był represjonowany, ale od 1940 r. organizował pomoc materialną dla Polaków wysiedlonych z innych regionów Polski oraz ratował ludność żydowską. Ks. J. Kapuściński, podkreślając niektóre fakty z tego okresu jego działalności, napisał: „Swoją postawą duszpasterza i społecznika zyskał wielkie uznanie wśród mieszkańców Częstochowy. Zaufali mu także miejscowi Żydzi. Korzystając ze sposobności, iż teren parafii ka-

stycznia 1920 r., w: <http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra/docmetadata?id=6682&from=publication>, [22.12.2017].

³⁸ AACz, sygn. AP 226, 41-45.

³⁹ M. PABICH, *Działalność dobroczynna na terenie diecezji częstochowskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego*, VeC 4 (2015), 380.

⁴⁰ Tamże, 384.

⁴¹ Tamże, 383.

⁴² J. ZWIĄZEK, *Życie i działalność*, 62-66.

tedralnej sąsiadował z miejscowym gettem, ks. Wróblewski włączył się w niesienie pomocy prześladowanym Żydom. W pierwszej kolejności zajął się ratowaniem dzieci żydowskich. O różnych porach dnia i nocy zaufani ludzie wyprowadzali te dzieci z getta, a następnie opiekę nad nimi przejmował sędziwy proboszcz. Miał wówczas ok. 75 lat. Dzieci żydowskie były następnie umieszczane w sierocińcach częstochowskich lub w domach polskich rodzin. Trudno ustalić liczbę uratowanych w ten sposób dzieci. Niektórzy podają, że mogło ich być kilkadziesiąt. Innym wymiarem jego prożydowskiej działalności było wydawanie ratowanym katolickich metryk chrztu. Zachowało się nawet pisemne wspomnienie, że gdy przychodził czas, wkładał on czapkę pilotkę i ubrany po cywilnemu (bez sutanny) motocyklem wyruszał wraz z innym księdzem w okolice Częstochowy. Pewnego razu przed taką podróżą powiedział: «Dziś mamy odwiedzić kilka rodzin żydowskich pod Częstochową. Tam są nie tylko dzieci, jest też wielu dorosłych, którzy chcą teraz uchodzić za chrześcijan. Chrzest jest sakramentem naszego Kościoła. Oni mają własny kościół, ale nie wolno im go odwiedzać. Ja daję im tylko te zaświadczenia, żeby w razie potrzeby mogli je pokazać Niemcom. Nie polewam ich wodą święconą, jeśli tego nie chcą, ale jak im ten papier daję, to robię nad nimi znak krzyża, żeby i Pan Jezus wziął ich pod opiekę. [...] wierzę, że On [Bóg – M.D.] mi to oszustwo wybaczy. W porównaniu z ludzkim życiem każdy papier jest bez znaczenia». W 1944 r. za swoją niezłomną postawę humanitarną został dotkliwie pobity przez funkcjonariuszy gestapo, którzy przeprowadzali rewizję w jego mieszkaniu. Nie znaleźli jednak żadnych śladów jego działalności prożydowskiej. Na skutek tego zajścia ucierpiała siostra ks. Wróblewskiego, którą tak pobito, że po kilku dniach zmarła⁴³.

Za swoją wszechstronną działalność ks. Wróblewski był doceniany przez władze kościelne. Był kanonikiem honorowym kapituły kolegiackiej w Kaliszu (1917 r.) i kapituły katedralnej w Lublinie (1919 r.), prałatem domowym Jego Świątobliwości (1924 r.), wreszcie protonotariuszem apostolskim (1949 r.). Posiadał także odznaczenia państwowe: Złoty Krzyż Zasługi (1938 r.), Medal Niepodległości (1938 r.), Medal Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (1929 r.), Miecze Hallerowskie.

Zmarł 7 czerwca 1951 r. w Częstochowie. Został pochowany w głównej Alei na cmentarzu Kule, gdzie leży także jego matka i inni członkowie

⁴³ J. KAPUŚCIŃSKI, *W poszukiwaniu przemilczanej prawdy*, „Niedziela” 54 (2011) 48, 34-35.

rodziny. W katedrze zostało umieszczone epitafium ku jego czci, obecnie w zachodniej części transeptu, ufundowane przez wiernych.

Był według powszechnej opinii człowiekiem wielkodusznym o niesamowitej wrażliwości serca, świątobliwym kapłanem, gorliwym duszpasterzem, prawdziwym ojcem parafii, budowniczym i odnowicielem kościołów. Był niepodważalnym autorytetem moralnym Częstochowy⁴⁴. W okresie przedwojennym w ankiecie „Gońca Częstochowskiego” zajął czołowe miejsce wśród najbardziej popularnych częstochowian⁴⁵. Bp Kubina, prosząc Stolicę Apostolską o mianowanie go infulatem z racji 60-lecia kapłaństwa, napisał: „budując i zarządzając katedrę nigdy nie zaniedbał pracy duszpasterskiej. Zawsze był wzorowym duszpasterzem, prawdziwym ojcem dla sierot i biednych, wybitnym kaznodzieją, pobożnym kapłanem i oddanym Stolicy Apostolskiej, co streszcza się w określeniu go prawdziwym filarem wiary i miłosierdzia, a przy tym jednym z najbardziej zasłużonych kapłanów w Polsce⁴⁶.”

2. Ks. Józef Chwistecki – proboszcz w latach 1951-1990

Urodził się 7 lipca 1907 r. w Jaworznie, należącym wówczas do powiatu chrzanowskiego w woj. krakowskim. Jego rodzicami byli Franciszek i Wiktoria z domu Sroka. Ochrzczony został w miejscowym kościele parafialnym 16 lipca tegoż roku. Swoją edukację rozpoczął w rodzinnym mieście, kończąc tam w roku 1918 pięcioklasową Szkołę Powszechną. Naukę kontynuował w Prywatnym Gimnazjum im. H. Haszcza w Chrzanowie⁴⁷. Ukończył jednak tylko jedną klasę gimnazjalną, po czym miał czteroletnią przerwę, spowodowaną, jak się wydaje, wątłym stanem zdrowia. W 1923 r. zdał do V klasy Państwowego Gimnazjum im. Staszica w Chrzanowie. W tym okresie angażował się w ruch harcerski, przynależąc do Hufca w Jaworznie, którego został komendantem w roku 1926⁴⁸. Zachowały się z tego okresu jego wspo-

⁴⁴ M. DUDA, *Przedmowa*, w: J. ZWIĄZEK, *Życie i działalność*, 2-5.

⁴⁵ AACz, sygn. AP 226, 41-45.

⁴⁶ AACz, sygn. AP 226, 38.

⁴⁷ M. DUDA, *Ks. Józef Chwistecki (1907-1994)*, WACz 68 (1994) 11, 65-68. Biogram ks. J. Chwisteckiego został opracowany na podstawie: AKMCz, sygn. 150/325; *50 lat Kapituły Częstochowskiej 1951-2001*, red. K. Korn – R. Rataj – T. Siudy, Częstochowa 2002, 107-108.

⁴⁸ *Związek Harcerstwa Polskiego. Chorągiew Śląska. Hufiec Jaworzno im. hm. Stefana*

mnienia, opublikowane drukiem w *Jednodniówce* z okazji X rocznicy powstania miejscowego hufca⁴⁹. Egzamin dojrzałości, typu matematyczno-przyrodniczego, złożył pomyślnie po ukończeniu klasy ósmej gimnazjum w roku 1927⁵⁰.

Po rocznej przerwie od uzyskania matury zgłosił się do Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie i został przyjęty w poczet alumnów w dniu 13 października 1928 r. Rozpoczął wówczas równocześnie studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W ramach formacji seminaryjnej, w katedrze częstochowskiej przyjął przewidzianą ówczesnym prawem kościelnym tonsurę, włączającą go do stanu duchownego i inkardynującą do diecezji częstochowskiej. Miało to miejsce w dniu 18 stycznia 1931 r., w kaplicy seminaryjnej. Następnie przyjął też egzorcystat i akolitą w dniu 21 lutego 1932 r. oraz święcenia wyższe – subdiakoniat – 19 lutego 1933 r. Diakoniat otrzymał 15 kwietnia 1933 r. na Jasnej Górze⁵¹. Na Jasnej Górze również, po zakończeniu studiów seminaryjnych, przyjął święcenia kapłańskie z rąk ks. bpa T. Kubiny w dniu 4 czerwca 1933 r.⁵².

Zaraz po święceniach rozpoczął się dla ks. J. Chwistckiego okres wytężonej i bardzo długiej, bo trwającej ponad sześćdziesiąt lat pracy kapłańskiej. Na pierwszą placówkę duszpasterską władza diecezjalna wyznaczyła go w charakterze wikariusza do parafii św. Katarzyny w Grodźcu (obecnie dzielnica Będzina), gdzie uczył też religii w Szkole nr 2 jako nauczyciel kontraktowy. Był tam również kapelanem miejscowej drużyny harcerskiej⁵³. Po roku, po odbytej chorobie zapalenia płuc, został przeniesiony do Szkoły nr 1. Po dwóch latach, w roku 1935, został mianowany wikariuszem parafii św. Zygmunta, najstarszej placówki duszpasterskiej w ówczesnej Częstochowie⁵⁴. Świadczy to z pewnością o tym, że już na początku swej drogi kapłańskiej bardzo dobrze zdał egzamin ze swej gorliwości kapłańskiej, a także ze swych zdolności i zarazem umiejętności duszpasterskich. Oprócz pracy w parafii

Dwornickiego, w: <http://www.jaworzno.zhp.pl/hufiec/historia/> [22.12.2017].

⁴⁹ J. CHWISTECKI, *Z obozów harcerzy jaworznickich*, w: *10-lecie Harcerstwa w Jaworznie. Jednodniówka 1921-1931*, Jaworzno 1931, 17-20.

⁵⁰ M. DUDA, *Ks. Józef Chwistcki*, 65-68.

⁵¹ AKMCz, sygn. 150/325, brak paginacji.

⁵² M. KOŁODZIEJCZYK, *Wychowankowie Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie w latach 1926-1960*, CzWD 34 (1959) 7, 263.

⁵³ *Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 8 (1933) 4, 50.

⁵⁴ *Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 10 (1935) 5, 56.

nauczał religii w szkołach nr 4 i 10⁵⁵. W parafii św. Zygmunta pracował do roku 1937. Wówczas to bowiem bp T. Kubina zlecił mu odpowiedzialną posługę w Wyższym Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie, mianując go prefektem alumnów⁵⁶. Funkcję tę łączył z funkcją prokuratora (ekonoma) do września 1939 r. Prowadził równocześnie zajęcia z liturgiki (1939-1945), śpiewu gregoriańskiego (1937-1939)⁵⁷, a w latach 1939-1940 i 1941-1942 wykładał historię Kościoła powszechnego⁵⁸. Tytuł magistra otrzymał tuż przed wojną, 29 czerwca 1939 r., na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po nominacji rektora ks. Stanisława Czajki na biskupa pomocniczego diecezji częstochowskiej, 30 października 1944 r. bp Kubina mianował ks. J. Chwisteckiego wicerektorem seminarium, z poleceniem pełnienia obowiązków rektora aż do odwołania. Nastąpiło ono wkrótce, 16 sierpnia 1945 r., zresztą na prośbę samego zainteresowanego. Okres pracy w Seminarium, aczkolwiek tylko ośmioletni, obfitował jednak w niezwykle trudności. Był to bowiem czas okupacji hitlerowskiej, w czasie której Częstochowskie Seminarium w Krakowie, wyrzucone ze swojego gmachu, skazane było na kilkuletnią poniewierkę i nieustannie było zagrożone w swym istnieniu zarówno jako instytucja, jak i jako wspólnota wychowawców i wychowanków. „Niemcy [...] chcieli przejąć ten budynek na swoje potrzeby. W międzyczasie prefekt seminarium ks. Józef Chwistecki dowiedział się od zaufanych Polaków pracujących w urzędach niemieckich, że było planowane wywiezienie kleryków częstochowskich na roboty przymusowe do Niemiec” – tak opisuje jeden z dramatycznych epizodów tego czasu ks. J. Związek⁵⁹. Ten ciężki okres próby ks. Chwistecki zniósł bardzo dzielnie, wspierając ówczesnego rektora ks. Stanisława Czajkę w odważnym przeprowadzeniu Seminarium i jego alumnów przez gehennę wojny⁶⁰. W czasie okupacji zaangażowany był w podziemnej Armii Krajowej pod pseudonimem „Górny”,

⁵⁵ A. CIEŚLAK, *Chwistecki Józef – ksiądz*, w: <http://absolwent.traugutt.net/index.php?page=comment&what=pers&id=69>, [21.12.2017].

⁵⁶ *Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 12 (1937) 4, 74.

⁵⁷ M. BARCIK, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego (1939-1945)*, w: *Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 13/1, red. M. Zwiercan, Kraków 2001, 93-95.

⁵⁸ J. KAPUŚCIŃSKI, *Historia Kościoła i patrologia w Częstochowskim Seminarium Duchownym (1926–2013)*, „Ziemia Częstochowska” 40 (2014), 54.

⁵⁹ J. ZWIĄZEK, *Z dziejów Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie (1926-1991)*, VeC 6 (2016), 378.

⁶⁰ Tamże, 382.

jako szef odpowiadający za referat kolportażu Samodzielnego Śląskiego Okręgu ZWZ-AK⁶¹.

Po przejściu z Krakowa do Częstochowy, wraz z zakończeniem działań wojennych, a zarazem nastaniem nowego, totalitarnego systemu, ks. Chwistecki oddał się już bez reszty temu miastu – z początku młodzieży częstochowskiej, służąc jej jako prefekt, a następnie już do końca swoich dni parafii św. Rodziny w Częstochowie i Bazylice Katedralnej. Tą swoją posługą służył także całej diecezji i jej kolejnym pasterzom. 4 września 1945 r. został skierowany przez władzę diecezjalną do pracy w Państwowym Liceum i Gimnazjum im. R. Traugutta w Częstochowie. 7 września 1945 r., po reaktywacji Koła Księżych Prefektów w Częstochowie, został wybrany jego prezesem, a w roku 1948 wybrano go na członka Zarządu Diecezjalnego Księżych Prefektów oraz na jego Wiceprezesa⁶². W latach 1945-1951 pełnił funkcję prefekta Liceum Męskiego im. R. Traugutta i prywatnego Liceum Koedukacyjnego dla Dorosłych. A oto jak go wspomina jeden z wychowanków: „W szkole naszej uczył religii i dobrych obyczajów nie tyle według ustalonych programów, ile przykładem swego niemal ascetycznego życia. Tak sam w sylwetce, skupiony, pozornie nieprzystępny, nie odznaczał się zdolnościami krasomówczymi, ale przekonywał sposobem myślenia i wyrozumiałością”⁶³. Inny z wychowanków zaświadczył po latach: „Natomiast dobrze pamiętnym kapłanem – sensu stricte – był nasz drogi – prefekt, ks. Józef Chwistecki, [...] Nasz prefekt niewątpliwie był księdzem wierzącym i dawał wtedy wciąż tego dowody. Nawet, gdy paru naszych kolegów klasowych wstrzymywało się od modlitwy na początku zajęć i opuszczało klasę na czas lekcji religii”⁶⁴. W trudnych dla kościoła czasach, w 1949 r., dyrektor szkoły tak opiniował postawę ks. Chwisteckiego: „Poziom moralny normalny, uspołeczniony, kocha młodzież, gorliwy i sumienny w pełnieniu obowiązków. Upłynęły zaledwie dwa lata, by decyzją Ministerstwa Oświaty z 27 marca 1951 r.

⁶¹ *Polska podziemna. Samodzielny Okręg Śląski ZWZ-AK*, w: <http://www.dws-xip.pl/PW/formacje/pw2020.html>, [22.12.2017].

⁶² R. CEGLAREK, *Katechizacja w diecezji częstochowskiej (1926-1951)*, Częstochowa 2008, 158-159. Zob. R. CEGLAREK – J. KAPUŚCIŃSKI, *Zarząd Diecezjalnego Koła Księżych Prefektów w Częstochowie (1929-1949)*, Częstochowa 2015.

⁶³ A. CIEŚLAK, *Chwistecki Józef – ksiądz*, w: <http://absolwent.traugutt.net/index.php?page=comment&what=pers&id=69>, [15.12.2017].

⁶⁴ R. BANKIEWICZ, *Traugutt w moim życiu*, w: <http://absolwent.traugutt.net/index.php?page=comment&what=memo&id=675>, [22.12.2017].

przenieść ks. Chwisteckiego w stan nieczynny, ponieważ stwierdzono, że «Ksiądz nie wychowuje powierzonej sobie młodzieży w duchu obecnej rzeczywistości»⁶⁵.

22 stycznia 1948 r. na prośbę władz uczelnianych został mianowany kapelanem Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów w ówczesnej Wyższej Szkole Administracyjno-Handlowej w Częstochowie⁶⁶. Oprócz pracy katechetycznej spełniał on równocześnie posługę kapelana Zakładu dla Paralityków pw. św. Antoniego przy ul. Wieluńskiej 1. W trudnych latach stalinowskich, gdy wielu prefektów usuwano ze szkół, aby wreszcie zlikwidować tam lekcje religii⁶⁷, zorganizował on katechezę dla młodzieży szkół częstochowskich jako pozaszkolny prefekt dla młodzieży szkół średnich (męskiej i żeńskiej), ucząc w roku szkolnym 1950/1951, z braku odpowiednich pomieszczeń przy parafiach, na Jasnej Górze i w katedrze. Wspomina ten okres prof. Kazimierz Braun: „[...] religia została usunięta ze szkoły i od tamtego czasu chodziłem na religię do katedry. Lekcje odbywały się na plebanii, prowadził je poważny i przyjazny proboszcz ks. prałat Józef Chwistecki»⁶⁸.

Nowy rozdział rozpoczął się dla niego w dniu 29 sierpnia 1951 r., kiedy to drugi biskup częstochowski Zdzisław Goliński mianował go administratorem parafii św. Rodziny w Częstochowie. Po powstaniu Kapituły Katedralnej, zgodnie z jej statutem, pełnił funkcję wikariusza aktualnego parafii katedralnej (*curatus*)⁶⁹. Po ogłoszeniu w 1983 r. Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II, oddzielającego kapitułę od parafii, został mianowany pełnoprawnym proboszczem wspólnoty katedralnej w 1985 r.

Jego 40-letnie proboszczowanie w parafii katedralnej odznaczało się wyjątkową gorliwością, systematycznością i wytrwałością, zwłaszcza gdy chodzi o pracę na odcinku katechizacji, a także katechezę dorosłych w grupach stanowych i duszpasterstwie charytatywnym. Natomiast w wymiarze materialnym jego działalność ukierunkowana była na dokończenie wystroju wnętrza katedry i jej nieustanną renowację⁷⁰.

⁶⁵ A. CIEŚLAK, *Chwistecki Józef – ksiądz*, w: <http://absolwent.traugutt.net/index.php?page=comment&what=pers&id=69>, [15.12.2017].

⁶⁶ *Zmiany w diecezji*, WD 18 (1948) 1, 28.

⁶⁷ R. CEGLAREK, *Katechizacja w diecezji*, 276.

⁶⁸ *Wspomnienie prof. Kazimierza Brauna*, w: <http://www.absolwenci.sieniu.czest.pl/index.php?show=art&which=3767>, [22.12.2017].

⁶⁹ *Statuta Capituli Cathedralies*, 60.

⁷⁰ M. DUDA, *Ks. Józef Chwistecki*, 67.

W latach 1951-1990, przy szczególnym zaangażowaniu bp. Z Golińskiego (1951-1963) oraz członków Kapituły Katedralnej (ks. J. Chwistecznego, Ks. W. Gołęba, Ks. W. Kochanowskiego) i bp. S. Bareły (1964-1984), nastąpiło docelowe wyposażenie wnętrza katedry. Dokonano więc następujących ważnych inwestycji: zakończono budowę nastawy ołtarza głównego, według projektu Zygmunta Gawlika, w formie pseudotryptyku z rzeźbami z drewna lipowego obrazującymi życie Świętej Rodziny, umeblowano prezbiterium, umieszczając w nim katedrę biskupią (urzędowe miejsce przewodniczenia biskupa diecezjalnego w czasie liturgii) oraz stalle kanonickie dla Kapituły Katedralnej, erygowanej przez papieża Piusa XII bullą *Per oportune sane* w dniu 5 sierpnia 1951 r. Zbudowano także ambonę, w transepcie urządzono ołtarze: Najświętszego Sakramentu z nastawą wykonaną ze srebra (obecnie Chrystusa Króla – strona zachodnia transeptu) i Matki Bożej Częstochowskiej (strona wschodnia transeptu), dano balustrady przy wejściu do prezbiterium oraz do bocznych kaplic w transepcie – wszystko z czerwonego granitu. Założono następnie witraże w transepcie oraz rozetę nad organami, wyposażono i umeblowano zakrystię, zbudowano sarkofag ku czci biskupa Teodora Kubiny oraz kryptę grobową biskupów częstochowskich w podziemiach kaplicy Matki Bożej. Ufundowano również tablicę pamiątkową w kaplicy Matki Bożej dla pierwszego proboszcza katedralnego (obecnie przeniesiona do kaplicy Chrystusa Króla w transepcie) oraz epitafium księży diecezji częstochowskiej zamordowanych w czasie II wojny światowej (obecnie przeniesiona do kaplicy pierwszych męczenników częstochowskich), umeblowano nawę główną w stylowe ławki, ustawiono sześć stylowych konfesjonałów dębowych w nawach bocznych, zakupiono trzy dzwony, umieszczone we wschodniej wieży, i urządzono kaplicę Chrztu Pańskiego (obecna kaplica Miłosierdzia Bożego)⁷¹.

22 czerwca 1962 r. papież Jan XXIII, na prośbę bp. Zdzisława Golińskiego, nadał katedrze Świętej Rodziny tytuł Bazyliki Mniejszej, o czym informuje granitowa tablica z herbem papieża Jana XXIII przed głównym wejściem do archikatedry. Za pontyfikatu biskupa Stefana Bareły, kaplica Matki Bożej Częstochowskiej, w lewym skrzydle transeptu, otrzymała miedzianą nastawę, pokryto dach katedry blachą miedzianą, zaankrowano mury, zbudowano pomnik papieża Jana Pawła II, upamiętniający Jego pobyt w katedrze w czerwcu 1979 r. i wmurowano epitafium ku czci biskupa Zdzisława Golińskiego.

⁷¹ W. SKRODZKI, *Archikatedra Świętej Rodziny*, 100-101.

Za pontyfikatu biskupa Stanisława Nowaka (od 1984) urządzono kaplicę Najświętszego Sakramentu, przylegającą od strony wschodniej do prezbiterium, umieszczono epitafium bp. Stefana Bareły, umieszczono stację Drogi Krzyżowej – autorstwa częstochowskiego malarza Jarosława Kweclicha z fundacji ks. Józefa Chwisteckiego⁷².

Obowiązki proboszczowskie nie przeszkadzały ks. Chwisteckiemu w owocnym wspieraniu pasterzy Kościoła częstochowskiego na różnych odcinkach życia diecezjalnego. I tak, 2 listopada 1951 r. został mianowany przez bp. Z. Golińskiego członkiem Diecezjalnej Rady Szkolnej, 9 września 1951 r. – członkiem Rady Duszpasterskiej przy kurii diecezjalnej, 2 listopada 1952 r. – przewodniczącym Diecezjalnej Rady ds. Organistów, 31 grudnia 1957 r. – dziekanem nowo utworzonego dekanatu Częstochowa II (funkcja ta była mu powierzana wielokrotnie: 8.05.1970 r., 17.03.1975 r., 8 05.1980 r.), 1958 – proboszczem konsultorem⁷³, 10 stycznia 1959 r. – rejonowym wizytatorem religii dla szkół średnich miasta Częstochowy, 16 grudnia 1960 r. – wiceprzewodniczącym Komitetu ds. konsekracji bp. S. Bareły i odpowiedzialnym za sekcję porządkową w tymże Komitecie, 9 lutego 1961 r. – wiceprzewodniczącym Diecezjalnej Rady de Vigilantia, 9 września 1964 r. – proboszczem konsultorem, 7 stycznia 1970 r. – organizatorem ośrodka przygotowania do małżeństwa dla dekanatów Częstochowa I i II z misją kanoniczną do głoszenia nauk w tym zakresie, 1 marca 1970 r. – członkiem Komisji ds. Artystyczno-Budowlanych Bazyliki Katedralnej, 18 października 1973 r. – I Wiceprzewodniczącym Diecezjalnego Komitetu Roku Świętego⁷⁴, 12 października 1977 r. – członkiem Podkomisji ds. Seminariów Duchownych Komisji ds. Powołań i Seminariów Duchownych II Synodu Diecezji Częstochowskiej i 10 października 1988 r. – członkiem Komisji ds Bazyliki Katedralnej⁷⁵.

Za swoją wierną służbę Bogu w kapłaństwie oraz oddanie Kościołowi i Jego pasterzom był on wielokrotnie odznaczany godnościami papieskimi i biskupimi. W 1951 r. został mianowany kanonikiem honorowym Kapituły Katedralnej, a 9 lutego 1966 r. pismem Stolicy Apostolskiej, l. 4699/66, podpisanym przez papieża Pawła VI, wydanym

⁷² M. DUDA, *Parafia kawałek nieba*, 295-296.

⁷³ *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1958*, Częstochowa 1958, 21-23.

⁷⁴ M. DUDA, *Ks. Józef Chwistecki*, 67.

⁷⁵ *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1978*, red. J. Związek, Częstochowa 1978, 55, 68.

przez Datarię Apostolską, podniesiony został do godności kanonika gremialnego i instalowany w dniu 30 października 1966 r. W latach 1974-1987 był kanonikiem penitencjarzem. 3 lipca 1975 r. został odznaczony przez papieża Pawła VI godnością Prałata Honorowego, a 27 grudnia 1987 r. otrzymał godność Prałata Kustosza Kapituły. Od 1993 r. był też Prałatem Scholastykiem.

W dniu 30 kwietnia 1990 r. bp Stanisław Nowak zwolnił go z obowiązków proboszcza parafii katedralnej i przeniósł na emeryturę na jego własną prośbę, skierowaną do władzy diecezjalnej 13 marca 1990 r. Mieszkał nadal na plebani katedralnej i służył pomocą duszpasterską w parafii, w miarę swoich sił i możliwości.

Po krótkotrwałej chorobie zmarł 2 lipca 1994 r. w szpitalu na Tyśiącleciu w Częstochowie. Jego pogrzeb odbył się 4 lipca 1994 r. w Bazylice Archikatedralnej pod przewodnictwem abp. Stanisława Nowaka, przy licznych udziałach duchowieństwa i wiernych. Pochowany został, zgodnie z własnym życzeniem, na cmentarzu św. Rocha w Częstochowie, obok matki⁷⁶.

Przez całe życie był odważnym i szczerym patriotą, zatroskanym bez reszty o losy swojej ziemskiej ojczyzny, i jak prorok przestrzegający przed jej najbardziej współczesnymi zagrożeniami⁷⁷. W okresie stanu wojennego i w latach osiemdziesiątych dał schronienie w pomieszczeniach katedralnych Diecezjalnemu Komitetowi Pomocy Bliźniemu, którego był zresztą członkiem⁷⁸. Była to bez wątpienia działalność na rzecz internowanych i więzionych oraz podziemnej Solidarności⁷⁹.

Patrząc na całożyciową postawę kapłańską ks. Józefa Chwisteckiego, może zadziwiać wielkość i nieugiętość ducha w tym kruchym i często chorującym człowieku. W bardzo trudnym okresie historii Kościoła

⁷⁶ B. POPIOLEK, *Chwistecki Józef (1907-1994)*, w: *Cmentarz św. Rocha w Częstochowie. Przewodnik biograficzny*, red. J. Sętowski, Częstochowa 2012, 45.

⁷⁷ W 1989 r., w 50. rocznicę mordu częstochowian (03.09.1939), na Placu Jana Pawła II przed Katedrą Świętej Rodziny stanął kamienny obelisk ufundowany przez jej ówczesnego proboszcza ks. Józefa Chwisteckiego przy wsparciu finansowym parafian.

⁷⁸ *Diecezjalny Komitet Pomocy Bliźniemu w Częstochowie*, w: http://www.encysoł.pl/wiki/Diecezjalny_Komitet_Pomocy_Bli%C5%BAniemu_w_Cz%C4%99stochowie, [22.12.2017].

⁷⁹ *Udział członków KIK w pracach Diecezjalnego Komitetu Pomocy Bliźniemu (lata 1983-1988)*, w: <http://kikczestochowa.blogspot.com/2013/01/historia-kik-u-2.html>, [21.12.2017]: „Ówczesny proboszcz parafii Świętej Rodziny, ks. prał. Józef Chwistecki, gorący patriota, a także dobry i mądry człowiek, nie tylko nie stawiał przeszkód, ale przyjął Komitet z wielką życzliwością”.

w Polsce i w naszej Archidiecezji brał on na swoje barki ciężar odpowiedzialnych obowiązków, wywiązując się z nich zawsze bardzo wiernie⁸⁰.

3. Ks. Bronisław Preder – proboszcz w latach 1990-1996

Przyszedł na świat w miasteczku Wieruszów 21 lipca 1943 r. Był synem Piotra i Marianny (z domu Babczyńskich) Prederów. Został ochrzczony w miejscowym kościele parafialnym pw. św. Mikołaja i Bartłomieja. Szkołę podstawową i średnią ukończył w swej rodzinnej miejscowości, uzyskując w 1961 r. świadectwo dojrzałości⁸¹. Następnie podjął studia filozoficzno-teologiczne oraz formację do kapłaństwa w Wyższym Częstochowskim Seminarium Duchownym w latach 1961-1967. Święceń kapłańskich udzielił mu bp Stefan Bareła w dniu 18 czerwca 1967 r. w katedrze częstochowskiej⁸².

Jako wikariusz pracował w następujących parafiach diecezji częstochowskiej: Ręczno (1967-1970), Kamienica Polska (1970-1971), Pajęczno (1971-1974), św. Wojciecha w Częstochowie (1974-1975) i św. Lamberta w Radomsku (1975-1981)⁸³.

Z pozycji wikariusza parafii św. Lamberta Radomsku, na zlecenie bp. S. Bareły, zajął się organizacją nowej placówki duszpasterskiej w Bartodziejach (obecnie dzielnica Radomska), najpierw w formie wikariatu terenowego (1977 r.), a od 1981 r. pełnoprawnej parafii pw. NMP Matki Kościoła, której został pierwszym proboszczem. W latach 1982-1985 wybudował w surowym stanie świątynię parafialną i plebanię oraz założył parafialny cmentarz⁸⁴. W 1985 r. bp Stanisław Nowak powołał go do pracy w Kurii Diecezjalnej w Częstochowie, mianując go dyrektorem Wydziału Gospodarczo-Budowlanego oraz odpowiedzialnym za budowę Domu Katedralnego⁸⁵. Zaangażował się wówczas w powstanie

⁸⁰ *Katedra częstochowska. Ks. Ireneusz Skubiś. Redaktor naczelny „Niedzieli” rozmowa z ks. prał. Józefem Chwistekim, proboszczem parafii katedralnej w Częstochowie, „Niedziela” 26 (1983) 50, 1,5.*

⁸¹ P. WOLNICKI, *Śp. Ks. Prałat dr Bronisław Preder (1943-2014)*, WACz 88 (2014) 7-12, 99-102.

⁸² M. KOŁODZIEJCZYK, *Wychowankowie Częstochowskiego Seminarium*, 196.

⁸³ *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1978*, 419.

⁸⁴ *Archidiecezja Częstochowska. Katalog 1993*, red. J. Mielczarek – M. Mikołajczyk, Częstochowa 1993, 404-405.

⁸⁵ *Kościół Częstochowski 1987. Katalog osób i instytucji*, red. M. Duda i in., Częstochowa 1987, 37. Wydział ten w późniejszym czasie zmienił nazwę na Wydział Bu-

wielu wspólnot parafialnych i budownictwa sakralnego. Rozwinął wiele inicjatyw duszpasterskich i społecznych w Częstochowie i w diecezji. Jednym z przykładów jego kreatywności było zainicjowanie wzniesienia pomnika św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Wieruszowie, jego rodzinnym mieście, w miejscu, gdzie kiedyś stał drewniany kościół pod wezwaniem tego Świętego⁸⁶.

Ks. Preder pełnił szereg odpowiedzialnych funkcji ogólnopolskich, diecezjalnych i dekanalnych. Od 1996 r. był Krajowym Duszpasterzem Ogrodników w strukturach Konferencji Episkopatu Polski⁸⁷, a także m.in. Duszpasterzem Pracowników Lecznictwa Rejonu Radomszczańskiego, Dekanalnym Duszpasterzem Rodzin, Dekanalnym Wizytatorem Nauczania Wiary, Rejonowym Duszpasterzem Służby Zdrowia. Pełnił też funkcję wicedziekana dekanatu radomszczańskiego, członka Diecezjalnej Komisji do Spraw Budownictwa i Sztuki Sakralnej, członka Rady Kapłańskiej Diecezji Częstochowskiej⁸⁸, Diecezjalnego Referenta Duszpasterstwa Formacji Przedmałżeńskiej⁸⁹, kapelana dla Stowarzyszenia Katolickich Nauczycieli⁹⁰, Delegata Arcybiskupiego ds. Gospodarczych przed kanoniczną wizytacją parafii⁹¹, regionalnego asystenta regionalnego oddziału Rodzin Katolickich Ziemi Częstochowskiej, członka Komisji do Spraw Bazyliki Katedralnej, doradcy duchowego Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich, moderatora rejonowego domowego Kościoła rejonu częstochowskiego, dziekana dekanatu św. Józefa w Częstochowie⁹² i kierownika duchowego Legionu Maryi⁹³.

Z dniem 1 maja 1990 r. został mianowany proboszczem parafii katedralnej św. Rodziny w Częstochowie. Podjął wówczas konieczne prace remontowe przy archikatedrze, zarówno wewnątrz, jak na zewnątrz świątyni. W latach 1990-1993 rozebrano i na nowo postawiono 15 sześciometrowych bocznych wieżyczek (sterczyn), w miejsce starych, grożących zawaleniem, zradiofonizowano na nowo świątynię oraz dwukrot-

downictwa i sztuki sakralnej. Zob. *Archidiecezja Częstochowska. Katalog 1993*, 63.

⁸⁶ *Poświęcenie Pomnika św. Jana Ewangelisty*, w: <http://www.powiatowy.pl/2012/12/26-grudnia-poswiecenie-pomnika-sw-jana-ewangelisty/>, [22.12.2017].

⁸⁷ B. JASTRZĘBSKI, *Duszpasterstwo ogrodników polskich*, Częstochowa 1989.

⁸⁸ *Kościół Częstochowski 1987*, 45.

⁸⁹ Tamże, 34.

⁹⁰ *Archidiecezja Częstochowska. Katalog 1993*, 59.

⁹¹ Tamże, 63.

⁹² *Archidiecezja Częstochowska. Katalog 2005*, red. J. Mielczarek – M. Mikołajczyk, Częstochowa 2005, 136.

⁹³ Tamże, 115.

nie powiększono ilość pionowych rynien spustowych⁹⁴. 25 marca 1992 r. katedra częstochowska została podniesiona do rangi archikatedry przez papieża Jana Pawła II. W roku 1994 rozpoczęto generalny remont świątyni, wzmacniając jej konstrukcję, poprzez założenie ściąągów stalowych w nawie głównej, nawach bocznych, w transepcie, prezbiterium i w kaplicy Najświętszego Sakramentu. Zrekonstruowano i wyremontowano łuki przyporowe od strony zachodniej oraz wieńczące je wieżyczki, częściowo sklejono pękający strop. W latach 1994-1996 dalsze prace przy katedrze prowadził Komitet Kapitulny ds. Remontu i Budowy Wież pod przewodnictwem ks. prałata Józefa Słomiana, do którego to zespołu wszedł ks. Preder jako członek Zarządu⁹⁵. Jednakże dalej inicjował prace przy wyposażeniu katedry, m.in. w rzeźby Apostołów i Ewangelistów autorstwa Józefa Pyrza, umieszczone na filarach prezbiterium i nawy głównej⁹⁶. Rozpoczął także generalny remont plebani, której dach pokrył blachą, oraz założył nowy systemu centralnego ogrzewania⁹⁷.

Jako duszpasterz oprócz duszpasterstwa zwyczajnego podejmował oryginalne inicjatywy pastoralne, np. ewangelizacyjne spotkania w grupach sąsiedzkich, inicjował stawianie krzyży i figur przydrożnych. Próbował także wskrzesić tradycję odprawiania nabożeństw majowych pod krzyżami oraz figurami przydrożnymi i podwórkowymi.

26 stycznia 1996 r. został mianowany proboszczem parafii św. Józefa w Częstochowie. W tej to parafii w latach osiemdziesiątych ze względu na usytuowanie Huty znalazło schronienie duszpasterstwo świata pracy, organizującego pod przewodnictwem ks. Zenona Raczynskiego comiesięczne msze św. za Ojczyznę. Ks. Preder kontynuował tę tradycję, ujawniając jak zwykle swoją patriotyczną i odważną postawę. Głównym jednak dziełem ks. B. Predera było zainicjowanie i rozwój sanktuarium św. Józefa, zarówno od strony struktury materialnej, jak i przede wszystkim duchowej. Surowe do tej pory wnętrze kościoła, a także nieuporządkowane otoczenie świątyni, za jego proboszczowania zmieniło całkowicie swe oblicze. Informuje o tym całościowo strona internetowa parafii i Sanktuarium św. Józefa. Warto przytoczyć tę informację w całości, by oddać w ten sposób sprawiedliwość wobec jego dokonań: „Obecne wnętrze kościoła i plac wokół kościoła swój piękny

⁹⁴ *Archidiecezja Częstochowska. Katalog 1993*, 56.

⁹⁵ Tamże.

⁹⁶ W. SKRODZKI, *Archikatedra Świętej Rodziny*, 112.

⁹⁷ M. DUDA, *Parafia kawałek nieba*, 296.

wygląd zawdzięczają ks. prałatowi dr. Bronisławowi Prederowi, który urząd proboszcza objął w 1996 r. W roku 2000 staraniem ks. Bronisława Predera zbudowane zostały arkady oddzielające plac przykościelny od ulicy. Wewnątrz świątyni ks. Bronisław Preder przeprowadził niezbędne prace remontowo-konserwatorskie. Starał się także o jego przyozdobienie. Umieścił ołtarze w nawach bocznych sanktuarium na czterech filarach. W nawie głównej umieścił figury dwunastu apostołów, które charakteryzują się tym, że każdy z nich trzyma w ręce Pismo św. Klejnotem Sanktuarium jest niewątpliwie królewska Kaplica Adoracji Najświętszego Sakramentu, zbudowana na planie ośmioboku, którą wspiera osiem stiukowych kolumn przykrytych kopułą. Różowograniatowa posadzka, złocisty trawertyn z Działoszyna, z którego wykonany jest neorenesansowy ołtarz ozdobiony kolumnami, pozłocona mandorla ze stu pięćdziesięcioma różami i aniołkami adorującymi Chrystusa w Najświętszym Sakramencie, tworzą niepowtarzalny klimat do modlitwy. 21 listopada 2001 r. ks. Arcybiskup Stanisław Nowak Metropolita Częstochowski uroczysto poświęcił Kaplicę Wieczystej Adoracji. Od tamtej chwili wierni z wiarą i miłością często nawiedzają Pana Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie. Wiosną 2002 r. ks. Arcybiskup dokonał również poświęcenia «Drózek Św. Józefa», tj. czternaście obrazów „radości i smutków Św. Józefa, umieszczonych pod krużgankami od strony ul. Okrzei. 19 listopada 2002 r., swoim dekretem, Metropolita Częstochowski oficjalnie podniósł kościół Św. Józefa do godności Sanktuarium; poświęcił nowe retabulum, w którym umieszczony został starożytny obraz św. Józefa; poświęcił także tryptyk Bożego Narodzenia oraz erygował stacje Drogi Krzyżowej na placu kościelnym. Innym ważnym klejnotem Sanktuarium jest starożytny obraz Św. Józefa, przez wieki czczony na ziemi wieluńskiej. Ukazuje on postać Świętego Patrona, który trzyma na rękach małego Pana Jezusa, uśmiechającego się do nas, z oczami wędrującymi za patrzącym na niego. Obraz namalowany jest na złotym tle, na wzór dawnych ikon. Obok obrazu umieszczone są dwie barokowe figury archanioła Gabriela i Michała, którzy z uniesionymi mieczami wzywają do walki ze złym duchem. Bizantyjska polichromia na głównej ścianie i kopuły nad retabulum św. Józefa przenoszą nas w mistyczną atmosferę modlitwy Kościoła Wschodniego. Barokowy obraz św. Barbary umieszczony w transepcie po lewej stronie ukazuje Patronkę hutników z Najświętszym Sakramentem w lewej ręce, wskazującą drogę do Kaplicy Wieczystej Adoracji. Architektura

i wewnątrz Sanktuarium zachęcają do oddawania czci św. Józefowi i powierzenia się Jego niezawodnej opiece. Na zewnątrz kościoła od strony zachodniej znajduje się «Droga Zmartwychwstania Narodu Polskiego». Ukazuje ona życie Chrystusa po Zmartwychwstaniu, zwłaszcza tzw. chrystofanie, ukazywanie się Chrystusa i jest to ukazywanie połączone z ważnymi wydarzeniami w dziejach narodu polskiego, które mają walor jakby zwycięstwa. Na dziedzińcu sanktuarijnym znajduje się dzwonnica papieska, która została ufundowana z racji Jubileuszu XXV-lecia pontyfikatu św. Jana Pawła II. Ostatnim dziełem ks. prałata Bronisława Predera są przepiękne witraże w nawach bocznych kościoła. Ogromne wrażenie robi zwłaszcza sześć z nich, których tematyka jest oparta na Księdze Apokalipsy św. Jana Apostoła⁹⁸.

Ks. Preder zainicjował także Bractwo św. Józefa i uruchomił stołówkę dla biednych, prowadzoną przez parafialną Akcję Katolicką i „Caritas”. Wznoszony od lat osiemdziesiątych dom katechetyczny, został dokończony z funduszy Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich i w nim aktualnie funkcjonuje Gimnazjum i Przedszkole Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich.

Obok pracy duszpasterskiej w wymiarze parafialnym i diecezjalnym ks. B. Preder pogłębiał swoją wiedzę teologiczną, głównie z zakresu biblistyki. W 1980 r. obronił pracę doktorską na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie nt. „Problemy literacko-teologiczne Psalmu 104”. W latach 1984-2011 był wykładowcą Pisma Świętego Starego Testamentu w Instytucie Teologicznym w Częstochowie⁹⁹. Ma w swoim dorobku pisarskim kilkanaście książek i wiele artykułów naukowych i popularnonaukowych. W swojej twórczości teologicznej skupiał się na problematyce biblijnej, a także podejmował udane próby popularyzowania prawd wiary oraz kultu świętych. Nieobca mu była też tematyka społeczna i patriotyczna¹⁰⁰.

⁹⁸ *Historia i terażniejszość*, w: <http://www.sanktuariumjosefa.pl/index.php/o-parafii/historia-i-terazniejszosc>, [23.12.2017].

⁹⁹ B. STYPULKOWSKA, *Wykaz wykładowców w Wyższym Instytucie Teologicznym na przestrzeni jego historii oraz w Sekcji Licencjacko-Doktoranckiej*, VeC 7 (2016), 242; J. KAPUŚCIŃSKI, *Preder Bronisław (1943-2014)*, w: *Radomszczański słownik biograficzny*, t. 1, red. G. Mieczynski, Radomsko 2017, 153-154.

¹⁰⁰ Wśród publikacji ks. B. Predera wymienić można następujące: *Droga Zmartwychwstania*, Częstochowa 2006; *Zagadki na niedzielę Rok A*, Niepokalanów 2009; *Zagadki na niedziele Rok B*, Niepokalanów 2009; *Zagadki na niedzielę Rok C*, Niepokalanów 2009; *Droga do mądrości. Pięcioksiąg dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2011; *Ewangelia na dachach. Ewangelizacja dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2007; *O tajemnicy*

Był także koneserem sztuki, animował artystów chrześcijańskich do twórczości inspirowanej wiarą. Sam także zbierał cenne obrazy, które w liczbie 30 przekazał w testamencie do Muzeum Archidiecezji Częstochowskiej¹⁰¹.

Za swoją gorliwość kapłańską był odznaczany przez władzę kościelną. W 1987 r. został kanonikiem gremialnym Kapituły Bazyliki Archikatedralnej, a w roku 1994 kapelanem honorowym Jego Świątobliwości (prałatem). Za propagowanie Tygodnika Katolickiego „Niedziela” otrzymał w 2009 roku medal *Mater Verbi*.

Ks. B. Preder zmarł 3 września 2014 r. w wieku 71 lat¹⁰². Został pochowany na cmentarzu parafialnym w swym rodzinnym Wieruszowie. Abp Stanisław Nowak w czasie homilii pogrzebowej tak scharakteryzował jego posługę kapłańską: „Pochylamy się dzisiaj nad trumną wspaniałego i gorliwego kapłana, który zaznaczył się bardzo mocno w historii naszej archidiecezji. [...] wielkie i wspaniałe dzieła gorliwości apostołskiej były wyrazem jego wiary i miłości do Chrystusa i Kościoła – jego wielką troską był kult św. Józefa. Wzniósł kaplice boleści i radości św. Józefa, dróżki zmartwychwstania Pańskiego. Miał wielką cześć dla Słowa Bożego. To był duszpasterz bardzo otwarty dla różnych ruchów, wspólnot, dzieł apostołskich. Jego troską było duszpasterstwo rodzin. Dbał o biednych i bezdomnych. Był gorliwym kapłanem otwartym dla sprawy Bożej”¹⁰³.

kapłaństwa dzisiaj: Rozmowa ze świętą Faustyną, Niepokalanów 2010; *Zagadki św. Józefa*, Częstochowa 2012; *Wskazówki nie tylko dla ojców: biblijny klucz do ojcostwa*, Szczecinek 2012; *Kiedy niebo jest na ziemi*, Częstochowa 2005; *O Eucharystii dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2012; *Święci z innej strony*, Częstochowa 2013; *Spacer z Biblią*, Częstochowa 2014; *Tajemnica symboli eucharystycznych dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2008; *Zagadki wielkanocne*, Częstochowa 2012; *Droga do domu Ojca. O rzeczach ostatecznych dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2005; *Zagadki Bożego Narodzenia*, Częstochowa 2011; *Perła Psalterza*, Częstochowa 2007; *Modlitewnik do św. Józefa*, Częstochowa 2009; *Kod miłości. Rozmowa ze św. Faustyną*, Częstochowa 2012; *Dokąd idziesz, Ojczyzno?*, Szczecinek 2014; *Boże, gdzie jesteś – inaczej o Eucharystii*, [bmr]; *Oderwana miłość. O dymisji ojców i co dalej?*, Częstochowa 2013; *O spowiedzi z drugiej strony: Rozmowa ze świętą Faustyną*, Niepokalanów 2010; *Maryjne zagadki: o Twojej Matce*, Częstochowa 2013.

¹⁰¹ *Obrazy z kolekcji zmarłego Księdza Prałata Bronisława Predera*, w: <http://www.muzeakosc.czystochowa.pl/news.php>, [22.12.2017].

¹⁰² *Liber Defunctorum. Ks. dr Bronisław Preder* 21 VII 1943–3 IX 2014, w: <http://www.sbp.net.pl/docs/liber/Ks.%20dr%20Bronislaw%20Preder.pdf?action=purge>, [22.12.2017].

¹⁰³ M. FRUKACZ, *Pogrzeb śp. ks. prał. Bronisława Predera*, „Niedziela Częstochowska”

4. Ks. Marian Duda – proboszcz w latach 1996-2003¹⁰⁴

Urodził się 7 lipca 1951 r. w Będzinie, w rodzinie wielodzietnej, jako syn Stanisława i Józefy z domu Michalskiej¹⁰⁵. Został ochrzczony w miejscowym kościele pw. św. Trójcy. W latach 1958-1965 w swym rodzinnym mieście uczęszczał do Szkoły Podstawowej nr 2, a następnie podjął naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. H. Sawickiej (obecnie St. Wyspiańskiego) w tymże mieście (1965-1969). Przez okres szkoły podstawowej był ministrantem, a w liceum także lektorem. W 1969 r. rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne oraz formację do kapłaństwa w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. W ramach studiów seminaryjnych dwukrotnie (1972 r. i 1973 r.) został skierowany na kilkumiesięczny kurs języka francuskiego na Uniwersytecie we Fryburgu Szwajcarskim. W latach 1973-1975 odbywał równocześnie studia licencjackie na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie. Studia teologiczne ukończył w Krakowie w 1975 r., uzyskując magisterium z teologii na podstawie pracy pt. „Ksiądz Stanisław Zegarliński – teolog moralista”, napisanej pod kierunkiem bp. Stanisława Smoleńskiego¹⁰⁶. 18 maja 1975 r. otrzymał święcenia kapłańskie z rąk bp. Tadeusza Szwagrzyka w kościele św. Trójcy w Będzinie¹⁰⁷.

Jako kapłan pracował w charakterze wikariusza kooperatora równocześnie na dwóch placówkach duszpasterskich (1975-1976): w Rudnikach k/Wielunia i Żytniowie, a następnie w parafii św. Wojciecha BM

57 (2014) 37, 2.

¹⁰⁴ Biografia na podstawie ARCHIWUM PRYWATNEGO Ks. M. DUDY (APDUDA), w którym przechowuje on wszystkie dokumenty nominacyjne i legitymacyjne. Zob. też publikacje: *Encyklopedii Solidarności*, w: http://www.encycol.pl/wiki/Marian_Duda, [22.12.2017]; *NSZZ Solidarność Region Częstochowa 1980-1989*, w: *Solidarność 1980-1989*, t. 6, red. Ł. Kamiński – G. Waligóra, Warszawa 2010, 827-876; *Duda Marian*, w: *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, 72; *Duda Marian*, w: *Who is who w Polsce*, Zug (Szwajcya) 2008, 788-789.

¹⁰⁵ *Towarzyszyła mi zawsze nadzieja. Z ks. dyrektorem WIT dr. hab. Marianem Dudą rozmawia ks. dr. Stanisław Jasionek*, w: *Być w sercu Kościoła. Księga Jubileuszowa z okazji 25-lecia pracy naukowej Dyrektora Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie ks. dr. hab. Mariana Dudy*, red. S. Jasionek, Częstochowa 2014, 43.

¹⁰⁶ M. DUDA, *Ks. Stanisław Zegarliński. Teolog moralista*, Kraków 1975 [praca magisterska].

¹⁰⁷ TENŻE, *Patriarcha Będziński. Ks. Wincenty Mieczysław Zawadzki (1894-1975)*, Będzin 2016, 312-313.

w Częstochowie (1976-1979)¹⁰⁸. Współpracował w tym czasie z Wydziałem Katechetycznym Kurii Diecezjalnej, prowadząc katechezy pokazowe w ramach praktyk kleryckich, rekolekcje zamknięte dla młodzieży i nauczycieli, wykłady na Kursie Katechetycznym, Radzie Kapłańskiej, Kole Księży Prefektów, brał także udział w Komitecie ds. Nawiedzenia Kopii Obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej w Diecezji Częstochowskiej (sekcja artystyczno-techniczna)¹⁰⁹.

Finalizując swoje studia licencjackie na Papieskim Wydziale Teologicznym, w 1979 r. zdobył tytuł naukowy licencjata na podstawie rozprawy pt. „Argumentacja Urzędu Nauczycielskiego Kościoła okresu pontyfikatu Pawła VI dotycząca moralnego zakazu przerywania ciąży”¹¹⁰. Promotorem tej pracy był ks. dr Jan Kowalski¹¹¹. Następnie został skierowany na studia doktoranckie na Uniwersytecie we Fryburgu Szwajcarskim, które odbył w latach 1980-1981. W 1987 r. obronił doktorat na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej na podstawie rozprawy pt. „Parafia jako wspólnota urzeczywistniająca podstawowe wartości etyczne. Aspekt moralno-pastoralny”¹¹². Promotorem doktoratu był ks. prof. dr hab. Jan Kowalski¹¹³.

Od roku 1981 rozpoczął pracę w Kurii Diecezjalnej w Częstochowie, pełniąc odłąd różnorodne funkcje o charakterze ogólnodiecezjalnym, m.in. jako: Sekretarz Wydziału Duszpasterskiego (1981-1986); Diecezjalny Duszpasterz Nauczycieli i Wychowawców – organizator Ogólnopolskich Pielgrzymek Nauczycieli i Wychowawców na Jasną Górę i ich rekolekcji zamkniętych (1981-1989)¹¹⁴, redaktor Ogólnopolskiego Biuletynu Na-

¹⁰⁸ TENZE, *Wprowadzenie*, w: J. SŁOMIAN, *Czas świadków. Z historii zmagañ o powstanie parafii i kościoła św. Wojciecha w Częstochowie*, Częstochowa 2005, 7-12; TENZE, *Słowo powitania podczas mszy św. Z racji 25-lecia powstania parafii św. Wojciecha BM oraz 40-lecia kapłaństwa księdza pralata Józefa Słomiana*, w: J. SŁOMIAN, *Czas świadków*, 159-161.

¹⁰⁹ S. GĘBKA, *Nawiedzenie Matki Bożej w Diecezji Częstochowskiej 1979-1980*, Kraków 2002, 65, 245.

¹¹⁰ M. DUDA, *Argumentacja Urzędu Nauczycielskiego Kościoła okresu pontyfikatu Pawła VI dotycząca moralnego zakazu przerywania ciąży*, Kraków 1980. [praca licencjacka].

¹¹¹ TENZE, *Mój mistrz w pracy naukowej i w życiu*, w: *Okruchy życia. Księga Jubileuszowa na pięćdziesięciolecie kapłaństwa Księdza Profesora dra hab. Jana Kowalskiego*, red. A. Szafulski i in., Częstochowa 2004, 69-72.

¹¹² TENZE, *Parafia a świat wartości. Parafia jako wspólnota urzeczywistniająca podstawowe wartości etyczne. Aspekt moralno-pastoralny*, Częstochowa 2004.

¹¹³ *Curriculum vitae*, w: *Być w sercu Kościoła*, 19.

¹¹⁴ M. DUDA, *Szkoła poszerzoną rodziną*, „Częstochowski Biuletyn Oświatowy” (1994) 4/22, 40-44.

uczycieli i Wychowawców „Wychowywać w prawdzie i miłości” (1986-1989)¹¹⁵. Uczestniczył w II Synodzie Diecezji Częstochowskiej (1978-1986) – Komisja ds. Przekazu Wiary, ds. Struktur Diecezjalnych, członek Zespołu Redakcyjno-Statutowego dokumentu końcowego, współredaktor „Biuletynu Synodalnego”¹¹⁶. Był też: sekretarzem Diecezjalnego Komitetu 600-lecia Sanktuarium Jasnogórskiego (1982-1983)¹¹⁷, członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej i jej długoletni sekretarzem (1981-2011)¹¹⁸, członkiem Rady Kapłańskiej i Kolegium Konsultorów, członkiem Komisji ds. budowy kaplic katechetycznych w diecezji (1983-1984), Duszpasterzem Akademickim (1981) i Diecezjalnym DA (1983-1989)¹¹⁹, założycielem Katolickiego Związku Akademickiego „Emaus” i jego pierwszym kapłanem (1988 r.), Organizatorem działalności społeczno-kulturalnej w czasie stanu wojennego¹²⁰ oraz w okresie schyłkowym komunizmu¹²¹, organizatorem Tygodni Kultury Chrześcijańskiej (1981-1989) i współorganizatorem i działaczem Diecezjalnego Komitetu Pomocy Bliźniemu (osobom internowanym i więzionym oraz ich rodzinom (1981-1984)¹²². Pełnił także funkcje Dyrektora Wydziału Duszpasterstwa Społeczno-Zawodowego Kurii Diecezjalnej i organizatora Konsulty (Rada Społeczna), inicjatora Podstawowego Studium Świeckich Współpracowników Ewangelizacji (1888-1989) i Międzydyscyplinarnego seminarium nauka-teo-

¹¹⁵ „Wychowywać w prawdzie i miłości. Biuletyn Krajowego Duszpasterstwa Nauczycieli i Wychowawców”, wyd. Wydział Duszpasterski Kurii Diecezjalnej w Częstochowie [redaktor w latach 1986-1989].

¹¹⁶ „Biuletyn Synodalny”, wyd. Wydziału Duszpasterskiego Kurii Diecezjalnej w Częstochowie [współredaktor w latach 1981-1985]; M. DUDA, *Rozwój sieci parafialnej w diecezji częstochowskiej w latach 1964-83. Stan aktualny oraz perspektywy na przyszłość – aspekt pastoralny*, „Biuletyn Synodalny” 4 (1983) 4, 7-16.

¹¹⁷ *Skład Personalny Diecezjalnego Komitetu Obchodów 600-lecia Sanktuarium Jasnogórskiego*, w: *600 lat Jasnej Góry. Jubileuszowe Magnificat za sześć wieków obecności Matki Bożej na Jasnej Górze z udziałem Ojca św. Jana Pawła II*, Częstochowa 1983, 25.

¹¹⁸ *Kościół częstochowski 1987. Katalog osób i instytucji*, Częstochowa 1987 [współredaktor].

¹¹⁹ M. DUDA, *Świadectwo po latach. Mój udział w strajku częstochowskich studentów w roku 1981*, „Niedziela” 58 (2015) 50, 42-43.

¹²⁰ TENZE, *Nastąpiła ciemna noc... 25-lecie stanu wojennego*, „Niedziela Częstochowska” 49 (2006) 50, 8.

¹²¹ TENZE, *Słowo do Walnego Zjazdu Delegatów Regionu Częstochowskiego NSZZ „Solidarność” w Częstochowie w dniu 9.12’89*, „Nazaret – Ewangelia Pracy. Miesięcznik Wspólnot Duszpasterstwa Społeczno-Zawodowego Diecezji Częstochowskiej” 2 (1990) 11-12, 2-3.

¹²² APDUDA, sygn. brak, Status pokrzywdzonego przez system komunistyczny, przyznany przez IPN 20 lutego 2007 r.

logia w częstochowskim środowisku akademickim (1983-1989). Był dyrektorem i współbudowniczym Diecezjalnego Domu Rekolekcyjnego w Olsztynie k/Częstochowy (1989-1997)¹²³, inspiratorem powstania Unii Laikatu Katolickiego w Częstochowie i pierwszy jej kapłanem (1990 r.), założycielem Katolickiego Radia „Fiat” – jednego z pierwszych tego typu w Polsce (1991 r.)¹²⁴, dyrektorem budowy Domu Archikatedralnego w Częstochowie (1992-1999), członkiem Komisji ds. zarządu cmentarzami grzebalnymi archidiecezji częstochowskiej (1994 r.), odpowiedzialnym za formację permanentną kapłanów archidiecezji częstochowskiej od 5 do 10 roku po święceniach w ramach tzw. Studium Proboszczowskiego (1996 r.)¹²⁵, członkiem Rady Fundatorów Fundacji „FUNO” na rzecz pomocy szkole w Polsce (1991-2001), członkiem Komitetu ds. Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie (1996 r.), członkiem-założycielem Fundacji na rzecz powstania Uniwersytetu Częstochowskiego (1998 r.)¹²⁶, Wiceprzewodniczącym Archidiecezjalnego Komitetu Roku Świętego 2000 (1999-2000)¹²⁷, członkiem kolegium redakcyjnego Częstochowskich Studiów Teologicznych, członkiem Częstochowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

Ponadto angażował się bezpośrednio w duszpasterstwo krajowe¹²⁸, szczególnie poprzez organizację ogólnopolskich pielgrzymek na Jasną Górę: nauczycieli i wychowawców¹²⁹, studentów, energetyków, elektry-

¹²³ M. DUDA, *Diecezjalny Dom Rekolekcyjny w Olsztynie k/ Częstochowy*, „Niedziela” 32 (1989) 35, 2.

¹²⁴ TENZE, „Abba Ojciec” w *Radiu Fiat*, „Niedziela Częstochowska” 44 (2001) 50, 1-2.

¹²⁵ TENZE, *Stała formacja Kapłanów w Archidiecezji Częstochowskiej. Projekt programu opracowany na podstawie Adhortacji apostolskiej Ojca św. Jana Pawła II „Pastores dabo vobis”*, Olsztyn k/Częstochowy 1994.

¹²⁶ *Curriculum vitae*, 20-21.

¹²⁷ *Rola archikatedry w Roku Jubileuszowym. Z ks. prał. Marianem Dudą, proboszczem parafii archikatedralnej, rozmawia ks. Zdzisław Wójcik*, „Niedziela Częstochowska” 43 (2000) 3, 1,5.

¹²⁸ M. DUDA, *Parafia w nauczaniu Ojca św. Jana Pawła II*, w: *Problemy Duszpasterskie 1989*, wyd. Komisja Episkopatu Duszpasterstwa Ogólnego, Warszawa 1989, z. 12, 46-65; TENZE, *VI Światowy Dzień Młodzieży łaską i szansą ewangelizacji*, w: *Program Duszpasterski na rok 1991/92, Sakrament Bierzmowania. Ewangelizacja Młodzieży*, Katowice 1991, 289-296; TENZE, *Parafia w nauczaniu Ojca św. Jana Pawła II*, w: *Program Duszpasterski na rok 1994/95. Kościół jako Missio. Sakrament Kapłaństwa V rok nowenny przed rokiem 2000. Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła*, Katowice 1994, 448-466.

¹²⁹ APDUDA, sygn. brak, M. DUDA, *Duszpasterstwo Nauczycieli – konieczność – możliwości – formy*: referat wygłoszony 15 listopada 1984 r. na Ogólnopolskiej sesji duszpasterzy nauczycieli w Częstochowie w ramach Krajowego Duszpasterstwa Nauczycieli.

ków, elektroników i bankowców¹³⁰. W ramach tej pastoralnej posługi inspirował, zakładał i dynamizował istniejące formy duszpasterskie, opracowując dla nich koncepcję, modele realizacyjne i statuty, oraz wprowadzając je w życie na poziomie parafialnym, diecezjalnym czy krajowym¹³¹. Inicjował konkretne propozycje pastoralne dla parafii¹³², duszpasterstwa społeczno-zawodowego¹³³, Akcji Katolickiej¹³⁴, różnych ruchów kościelnych, takich jak np. Katolicki Związek Akademicki „Emaus”, Wspólnoty „Nazaret”¹³⁵, Unia Laikatu Katolickiego¹³⁶. Udzielił kilkudziesięciu wywiadów w prasie polskiej i zagranicznej, w rozgłośniach radiowych katolickich i publicznych oraz w stacjach telewizji regionalnej i ogólnopolskiej. Uczestniczył w kongresach oraz sesjach krajowych i zagranicznych¹³⁷.

Zaznaczył swoją działalność na forum ogólnokościelnym i ogólnopolskim: Przewodniczący Kościelnego Komitetu VI Światowego Dnia Młodzieży Częstochowa ‘91 – koordynator generalny z ramienia Stolicy Apostolskiej i Episkopatu Polski i Diecezji Częstochowskiej (1990-1991), członek Komisji Episkopatu Duszpasterstwa Akademickiego (1988-1997), odpowiedzialny za sekcję pielgrzymkową DA (1983-

¹³⁰ M. DUDA, *Rozwój ekonomiczny a rozwój moralny osób i społeczności*, „Bogardzica. Biuletyn Bankowców” (1988) 1/2, 6-9; 2/3, 7-10; TENŻE, *O priorytet wartości etycznych w polskiej reformie ekonomicznej*, „Bogardzica. Biuletyn Bankowców” (1990) 4, 11-18.

¹³¹ TENŻE, *Dlaczego i jak zakładać Akcję Katolicką*, w: *Program Duszpasterski 1995/96*, Katowice 1995, 373-389.

¹³² TENŻE, *Misje ewangelizacyjne w archidiecezji częstochowskiej. Zarys koncepcji*, Częstochowa 1995.

¹³³ TENŻE, *Duszpasterstwo Zawodowe – „Nazaret – Ewangelia Pracy”*. *Zarys koncepcji*, „Nazaret - Ewangelia Pracy. Biuletyn Duszpasterskich Wspólnot Świata Pracy Diecezji Częstochowskiej” 3 (1990) 7-8, 1-8.

¹³⁴ TENŻE, *Najwyższy czas na Akcję Katolicką*, Częstochowa 1994; TENŻE, *Akcja Katolicka a świat pracy ludzkiej*, w: *Akcja Katolicka zadaniem ludzi świeckich*, red. S. Dobrzański, Kraków 1997, 65-69; TENŻE, *Akcja Katolicka w parafii według inspiracji Jana Pawła II*, w: *Akcja Katolicka. Wprowadzenie kandydatów w podstawowe zagadnienia*, Bielsko-Biała – Kraków 2007, 127-140.

¹³⁵ TENŻE, *Duszpasterstwo społeczno-zawodowe w chwili obecnej*, „Nazaret – Ewangelia Pracy. Miesięcznik Wspólnot Duszpasterstwa Społeczno-Zawodowego Diecezji Częstochowskiej” 5 (1992) 10, 1.

¹³⁶ TENŻE, *Wszyscy odbiorcami polityki i jej aktorami*, „Niedziela” 33 (1990) 13, 1, 4; TENŻE, *Słowo kapelana*, „Biuletyn Zjazdowy Unii Laikatu Katolickiego w Częstochowie” (1993), 3-4.

¹³⁷ J. KAPUŚCIŃSKI, *Osiągnięcia naukowe wykładowców Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie*, VeC 7 (2016), 329-339.

1989), uczestnik II Polskiego Synodu Plenarnego: członek Komisji Przygotowawczej ds. Apostolstwa Świeckich oraz sekretarz Diecezjalnej Komisji tegoż Synodu (1990-1995), członek Komitetu Lokalnego Międzynarodowego Kongresu Mariologicznego i Maryjnego w Częstochowie (1996 r.). Szczególnym jego dorobkiem pastoralnym o charakterze ogólnokościelnym było przewodniczenie Komitetowi Organizacyjnemu VI Światowego Dnia Młodzieży. Z ramienia Stolicy Apostolskiej i Episkopatu Polski ks. Marian Duda kompleksowo przygotowywał i przeprowadził organizację VI Światowego Dnia Młodzieży z Ojcem Świętym Janem Pawłem II na Jasnej Górze w sierpniu 1991 r.¹³⁸. Kardynał E. Pironio, Przewodniczący Papieskiej Rady Świeckich, w liście z dnia 16 września 1991 r. w następujących słowach wyraził wdzięczność pod jego adresem: „Drogi Księżę Marianie, Światowy Dzień Młodzieży, który odbył się w Częstochowie był naprawdę opatrznościowym darem tak dla Kościoła, jak i współczesnego świata, który przeżywa głębokie przemiany. To było świadectwo nadzwyczajnej wiary ze strony młodzieży ze Wschodu i Zachodu, Północy i Południa. Trzeba dłuższego czasu, aby zrozumieć doniosłość zbawczą tego historycznego wydarzenia. Drogi Księżę Marianie, pragnę wyrazić moje serdeczne podziękowanie dla Ciebie i za Twoim pośrednictwem, całemu Komitetowi, który organizował VI Międzynarodowy Dzień Młodzieży w Częstochowie, wszystkim osobom – kapłanom, zakonnikom, zakonnicom i tylu młodym – którzy przez miesiące pracowali z takim wysiłkiem dla jego pomyślnego przebiegu. Dokonałiście dzieła naprawdę wielkiego. Dziękuję wszystkim. Szczególne podziękowanie składam za ducha współpracy z naszą Radą, którego okazaliście podczas całej drogi przygotowania tego Dnia. Ponawiając więc moje podziękowanie, proszę Pana

¹³⁸ M. DUDA, *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Przygotowanie duchowe i przeżycie*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/1, Częstochowa 2016; TENZE, *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Organizacja V'90-IV'91*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/2, Częstochowa 2016; TENZE, *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Organizacja V-VIII'91*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/3, Częstochowa 2016; TENZE, *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Owocowanie 1991-2016*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/4, Częstochowa 2016; J. KAPUŚCIŃSKI, Rec.: Ks. Marian Duda, *VI Światowy Dzień Młodzieży. Częstochowa '91*, t. II/1: *Przygotowanie duchowe i przeżycie*, ss. 639, t. II/2: *Organizacja V'90-IV'91*, ss. 639, t. II/3: *Organizacja V-VIII'91*, ss. 787, t. II/4: *Owocowanie 1991-2016*, ss. 517, Wydawnictwo Naukowe Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie, Częstochowa 2016, „Częstochowskie Teki Historyczne” 7 (2017), s. 229-235.

o błogosławieństwo dla Ciebie i Twojej pracy duszpasterskiej w Kościele Częstochowskim i przesyłam Ci serdeczne pozdrowienia w Chrystusie i Najświętszej Maryi¹³⁹.

Warto wspomnieć wreszcie o posłudze rekolekcyjnej wobec kapłanów, alumnów, sióstr zakonnych i wiernych świeckich – w sumie kilkadziesiąt serii rekolekcji¹⁴⁰.

Oprócz szerokiej działalności pastoralno-administracyjnej w wymiarze parafialnym, diecezjalnym i ogólnopolskim oddawał się także pracy naukowo-dydaktycznej i publicystycznej. Ten obszar jego aktywności obejmował wykłady, konferencje, referaty, wygłaszane w latach 1978-2017 wobec różnorodnych grup duchowieństwa i świeckich w cyklu systematycznym, interwencji jednorazowych czy też okazjonalnych – nadzwyczajnych, i to zarówno o charakterze lokalnym, ogólnopolskim, jak i międzynarodowym, m.in. w Rzymie, we Francji, w Szwajcarii, Belgii i Czechach. Treść tychże wykładów i konferencji publikował drukiem w latach 1983-2006 w periodykach naukowych, urzędowych oraz prasie katolickiej – polskiej i zagranicznej, a także w biuletynach duszpasterskich – ogólnopolskich, lokalnych bądź specjalistycznych. Jego szczegółowa działalność dydaktyczna obejmuje wykłady na Diecezjalnym Studium Katechetycznym w Częstochowie w latach 1978 i 1983, w „Tirocinium pastorale” w Częstochowie dla diakonów i kapłanów w latach 1981-1988, wykłady kursoryczne z teologii pastoralnej – teologia parafii (1988-1991) w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie, kontynuował je w latach (1991-2014) po przeniesieniu seminarium do Częstochowy oraz prowadził seminarium magisterskie.

26 stycznia 1996 r. ks. M. Duda został mianowany przez abp. Stanisława Nowaka proboszczem parafii archikatedralnej św. Rodziny w Częstochowie. Urząd proboszczowski objął w dniu 18 lutego tegoż roku. W liście skierowanym do parafian z tej okazji napisał: „Podejmujemy wspólną drogę w tej szczególnej części Kościoła częstochowskie-

¹³⁹ M. DUDA, *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Owocowanie 1991-2016*, 25-26.

¹⁴⁰ TENŻE, *Współczesne postawy adwentowe Polaków. Rekolekcje adwentowe '89*, Częstochowa 1989; TENŻE, *Rekolekcje wielkopostne. „Żywe jest bowiem Słowo Boże i skuteczne”*. Nauki rekolekcyjne wygłoszone w kościele św. Wojciecha BM w Częstochowie 3-7.03'91, Częstochowa 1991; TENŻE, *Jezus drogą do wolności. Rekolekcje dla młodych '92*, Częstochowa 1992; TENŻE, *Motywy teologiczno-pastoralne peregrynacji krzyża i misji ją poprzedzających*, w: *Chcę pod krzyżem stać przy Tobie. Vademecum misyjne*, red. A. Kuliberda – J. Kuliberda, Częstochowa 2010, 25-28.

go, jaką jest parafia archikatedralna Najświętszej Rodziny. Zmierzamy w tym samym kierunku, do Domu Ojca! Kroczy my Drogą, którą jest Jezus (J 14,6). Wyznajemy tę samą Prawdę (J 14,6), którą jest Jezus. Pragniemy mieć Życie w obfitości, które daje tylko Jezus /J 10,10/. Prowadzeni jesteśmy przez tego samego Ducha Świętego, Który został nam dany, i w Którym możemy wołać do Boga: „Abba, Ojczy!” (Rz 815). Nasza wędrówka przebiega pod baczny m okiem i matczynym płaszczem Maryi Jasnogórskiej i opieką Jej Oblubieńca – św. Józefa. Łączy nas wiele! Sam Bóg powiązał nas ze sobą w parafii, czyniąc z nas jedną rodzinę, a Kościół nazwał ją po imieniu, oddając nas pod opiekę Najświętszej Rodziny z Nazaretu. Jednocześnie zostaliśmy powołani do tego, by w sercu Kościoła częstochowskiego odtwarzać tajemnicę «Nazaretu», właśnie tu, na polskiej i częstochowskiej ziemi i właśnie teraz, u progu Roku 2000”¹⁴¹.

Jako duszpasterz wyznaczał sobie trzy priorytety pastoralne: młodzi, ubodzy, Akcja Katolicka. Realizował model parafii jako misyjnej wspólnoty wiary (parafia podzielona na misje duszpasterskie)¹⁴². Zorganizował i wraz ze współpracownikami świeckimi i duchownymi realizował w parafii program katechezy totalnej obejmującej wszystkie grupy wiekowe i środowiskowe oraz wspólnoty nieustannej modlitwy (codziennie śpiewana cała Liturgia Słowa o Świętej Rodzinie¹⁴³, kaplica wieczystej adoracji Najświętszego Sakramentu), Intronizował Obraz NMP Anielskiej – Pani Katedralnej oraz zainicjował szerzenie Jej kultu¹⁴⁴. Promował kult Miłosierdzia Bożego wokół nowego obrazu Pana Jezusa Miłosiernego i na nowo zorganizowanej Kaplicy Miłosierdzia.

Zorganizował działalność „Caritas” parafii archikatedralnej podejmującej wieloraką działalność charytatywną: stołówka dla ubogich dorosłych i dzieci, świetlica środowiskowa dla dzieci, festyny parafialne, kolonie letnie dla dzieci i młodzieży, założenie przychodni lekarskiej „Święta Rodzina” w Częstochowie (1999 r.). Zainspirował powstanie parafialnego teatryku „Dzieciak Boży”¹⁴⁵. Był inicjatorem powstania

¹⁴¹ TENŻE, *Parafia kawalek nieba*, 10-11.

¹⁴² *Nowy obraz parafii. Z ks. prał. Marianem Dudą, proboszczem bazyliki archikatedralnej rozmawia Anna Cichobłazińska*, „Niedziela” 39 (1996) 14, 3.

¹⁴³ *Słowo wstępne*, w: *Liturgia Godzin o Świętej Rodzinie*, Częstochowa 1999, 3.

¹⁴⁴ *Nasza Pani Katedralna*, „Święta Rodzina. Tygodnik Parafii Archikatedralnej pw. Św. Rodziny w Częstochowie” 6 (2001) 71, 2.

¹⁴⁵ *Archikatedra częstochowska. Z ks. prałatem Marianem Dudą – proboszczem parafii archikatedralnej pw. Świętej Rodziny w Częstochowie, obchodzącej 80-lecie istnienia rozmawia ks. Piotr Zaborski*, „Niedziela” 40 (1997) 43, 1, 10.

sanktuarium św. Rodziny¹⁴⁶ oraz Arcybractwa św. Rodziny (1997 r.)¹⁴⁷. Założył chór „Basilica cantans” (1997 r.). Sprowadził do parafii dwa zgromadzenie żeńskie: Siostry Św. Karola Boromeusza – Karolanki (1997 r.) oraz Wspólnotę Małych Sióstr Baranka (2001 r.). Był założycielem kaplicy na Dworcu PKP w Częstochowie (1998 r.) oraz organizatorem parafii Narodzenia Pańskiego w Częstochowie i jej pierwszym proboszczem (2000-2001). Wydawał parafialne czasopismo „Święta Rodzina” (w latach 1996-2003 wydano 173 numery)¹⁴⁸. Organizował koncerty kolędowe, pasyjne i maryjne oraz różnorodne imprezy kulturalne w katedrze i na placu katedralnym¹⁴⁹.

Za jego proboszczowania, przy wsparciu abp. Stanisława Nowaka i Kapituły Katedralnej, zrealizowano dzieło ukończenia budowy archikatedry przez zwieńczenie jej wieżami¹⁵⁰ oraz urządzono cztery kaplice: Miłosierdzia Bożego, Matki Bożej Anielskiej – Naszej Pani Katedralnej, Pierwszych Męczenników Kościoła częstochowskiego (bł. ks. Ludwika Rocha Gietyngiera, bł. ks. Maksymiliana Binkiewicza i bł. s. Marii Kandy Chrobot) oraz Trzeciego Upadku Pana Jezusa. Założono ogrzewanie katedry (promienniki na gaz) oraz w zakrystii (nadmuch gazowy). Przeprowadzono: generalny remont plebanii i jej docelowe urządzenie, generalny remont wikariatki, założenie systemu grzewczego, generalny remont i urządzenie budynków parafialnych przy ul. Targowej, rozbudowę domu parafialnego dla klasztoru Sióstr Karolank (Fundacja Zakonu).

3 czerwca 2003 r. na własną prośbę został zwolniony przez abp. S. Nowaka z urzędu proboszcza parafii archikatedralnej w Częstochowie. W ostatnim liście do swoich parafian napisał: „Po ponad siedmiu

¹⁴⁶ *Sanktuarium Świętej Rodziny. Rozmowa z proboszczem archikatedralnej parafii pw. Świętej Rodziny w Częstochowie, księdzem pralatem Marianem Dudą, rozmawia M. Malik*, „Gazeta Częstochowska” (1999), 7 [z dnia 4-10 lutego 1999 r.].

¹⁴⁷ M. DUDA, *Arcybractwo Świętej Rodziny*, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii Archikatedralnej pw. Św. Rodziny w Częstochowie” 2 (1997) 4, 2.

¹⁴⁸ „Święta Rodzina. Kwartalnik Parafii pw. Świętej Rodziny w Częstochowie” 1/3 (1998) [redaktor]; „Święta Rodzina. Kwartalnik Parafii pw. Świętej Rodziny w Częstochowie” 1/7 (1999) [redaktor]; „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii pw. Św. Rodziny w Częstochowie” [redaktor w latach 1996-2003]; „Święta Rodzina. Tygodnik Parafii pw. Św. Rodziny w Częstochowie” [redaktor w latach 1998-2001].

¹⁴⁹ *Ożywić Katedrę. Rozmowa „Życia” z ks. Pralatem Marianem Dudą proboszczem parafii św. Rodziny [rozmawiał W. Leszczyński]*, „Życie Częstochowy” (1996), 2 [z dnia 31 sierpnia – 1 września].

¹⁵⁰ M. DUDA, *Kalendarz prac przy nadbudowie wież archikatedry św. Rodziny w Częstochowie. Rok Pański 1997*, WACz 71 (1997) 12, 34-38.

latach posługi proboszczowskiej, za zgodą Księdza Arcybiskupa Metropolity, odchodzę z parafii archikatedralnej. Pragnę kontynuować pracę naukową w ośrodku uniwersyteckim we Fryburgu Szwajcarskim [...]. Wyrażam głęboką wdzięczność każdej i każdemu z Was, za wspólnie przebytą drogę. Jako wspólnota parafialna, żywa część Kościoła, pielgrzymowaliśmy razem przez te kilka lat, słuchając Słowa Bożego, karmiąc się Ciałem Pańskim i służąc sobie nawzajem. Bóg działał w nas i nas zbawiał. Tylko Jemu znany jest ogrom łask, którymi w tym czasie nas obdarzał [...]. Zachowam Was na zawsze w moim sercu i modlitewnej pamięci¹⁵¹. Całość swojej posługi proboszczowskiej zawarł w książce pt. „Parafia Kawalek nieba...” oraz w kronice parafialnej z lat 1996-2003¹⁵².

W latach 2003-2004 przebywał na Uniwersytecie we Fryburgu Szwajcarskim, przygotowując rozprawę habilitacyjną. 15 listopada 2006 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego w zakresie teologii pastoralnej w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie na podstawie dorobku naukowego i dysertacji pt. „Myśląc parafia... Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologiczno-pastoralne”¹⁵³. Rok później został mianowany rektorem Instytutu Teologicznego w Częstochowie, przemianowanego w 2012 r. na Wyższy Instytut Teologiczny¹⁵⁴. Od tego też czasu w uczelni tej pełnił funkcję dyrektora, prowadził wykłady z teologii pastoralnej i miał otwarte seminarium naukowe. Był też dyrektorem Podyplomowego Studium Pastoralnego dla Kapłanów, kierownikiem częstochowskiej Sekcji Licencjacko-Doktoranckiej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i wykładowcą w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie¹⁵⁵. Prowadzi nadal seminarium naukowe magisterskie, licencjackie i doktoranckie¹⁵⁶.

W swej działalności naukowej koncentruje się głównie na studium i upowszechnianiu nauczania Jana Pawła II, pod kątem jego aplikacji w konkretnych warunkach wspólnoty kościelnej i świeckiej. Głównym obiektem jego zainteresowania była problematyka parafii, a w jej ra-

¹⁵¹ TENŻE, *Słowo pożegnalne na koniec posługi proboszczowskiej*, w: *Parafia kawalek nieba*, 391.

¹⁵² ARCHIWUM PARAFII ARCHIKATEDRALNEJ W CZĘSTOCHOWIE (APACz), sygn. brak, Kronika parafii z lat 1996-2003, brak paginacji.

¹⁵³ M. DUDA, *Myśląc parafia... Papieża Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 2006.

¹⁵⁴ TENŻE, *Uczelnia pod opieką Maryi – Stolicy Mądrości*, „Niedziela Częstochowska” 51 (2008) 17, 1.

¹⁵⁵ Duda Marian Władysław, w: *Kronika Nauki Polskiej 2003-2006*, Gliwice 2007, 218.

¹⁵⁶ J. KAPUŚCIŃSKI, *Osiągnięcia naukowe wykładowców*, 327-328.

mach: nowej ewangelizacji, ewangelizacji młodzieży, duszpasterstwa społeczno-zawodowego, laikatu, Akcji Katolickiej, katolickiej politologii. Głównymi pozycjami z tego zakresu są następujące publikacje książkowe: *Akcja Katolicka? Tak!*, Częstochowa 1995; *Akcja Katolicka. Studium Teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 1996; *Parafia a świat wartości. Parafia jako wspólnota urzeczywistniająca podstawowe wartości etyczne. Aspekt moralno-pastoralny*, Częstochowa 2004; *Parafia kawałek nieba... do moich Parafian i nie tylko 1996-200*, Częstochowa 2004; *Eucharystia sercem parafii*, Częstochowa 2005; *Droga Krzyżowa z Janem Pawłem II*, Gliwice 2005; *Mysząc parafia... Papieża Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 2006; *Piękno Świętej Rodziny*, Częstochowa 2007; *Droga Krzyżowa młodych*, Częstochowa 2010; *Brama do nieba na jurajskim wzgórzu. Dzieje parafii pw. Św. Jana Chrzciciela w Choroni 1916-2016*, Częstochowa 2016; *Boży Brat. Brat Urban OFM. Franciszek Duda (1888-1974)*, Częstochowa 2015; *Patriarcha Będziński. Ks. Wincenty Mieczysław Zawadzki (1894-1975)*, Będzin 2016; *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Przygotowanie duchowe i przeżycie. T. II/1*; *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Organizacja V'90-IV'91. T. II/2*, Częstochowa 2016; *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Organizacja V-VIII'91. T. II/3*, Częstochowa 2016; *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Owocowanie 1991-2016. T. II/4*, Częstochowa 2016. Całokształt twórczości ks. M. Dudy obejmuje ponad czterdzieści pozycji książkowych oraz blisko dwieście artykułów¹⁵⁷.

1 września 2017 r. ks. Marian Duda zgodnie ze Statutem WIT po upływie dwóch pięcioletnich kadencji (Statut § 16) przestał pełnić urząd dyrektora Wyższego Instytutu Teologicznego i Kierownika Sekcji Wydziału Teologicznego UPJP II w Częstochowie, pozostając nadal stałym wykładowcą zarówno WIT, jak i Sekcji WT UPJP II. Zamieszkał w Domu Kapłańskim pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Choroni, gmina Poraj, sprawując duchową opiekę nad Wspólnotą Małych Sióstr i Braci Baranka, i służąc kapłanom, osobom konsekrowanym i wiernym świeckim, zwłaszcza posługą słowa w czasie rekolekcji i misji parafialnych¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Pełna bibliografia dorobku pisarskiego ks. M. Dudy została opublikowana w: J. KAPUŚCIŃSKI, *Osiągnięcia naukowe wykładowców*, VeC 7 (2016), 311-327.

¹⁵⁸ M. DUDA, *Brama do nieba na jurajskim wzgórzu. Dzieje parafii pw. Św. Jana Chrzciciela w Choroni 1916-2016*, Częstochowa 2016, 280-285; J. DURKA, Rec.: M. Duda, *Brama do nieba na jurajskim wzgórzu. Dzieje parafii pw. Św. Jana Chrzciciela w Choroni 1916-2016*, Wydawnictwo Naukowe Wyższego Instytutu Teologicznego

Za swoją działalność kapłańską ks. M. Duda był wielokrotnie odznaczany. Ze strony władz kościelnych posiada odznaczenie papieskie: Kapelana Honorowego Jego Świątobliwości (1991 r.) oraz biskupie: rokieta i mantoletem (1989 r.) kanonik honorowy Kapituły Katedralnej (1992 r.), Kanonik Gremialny (1994 r.), Prałat-Kustosz i kanonik penitencjarz (1997-2014) i kanonik teolog (od 2014). Ze strony władz świeckich: Nagroda Karola Miarki czterech wojewodów: częstochowskiego, bielskiego, katowickiego i opolskiego za działalność kulturalną (1992 r.), nagroda wojewody częstochowskiego za ochronę dóbr kultury narodowej (1998 r.), Złota Odznaka zasłużonego dla rozwoju województwa częstochowskiego (1998 r.) Krzyż Wolności i Solidarności przyznany przez Prezydenta RP (2015 r.) i Odznaka honorowa „Działacza opozycji antykomunistycznej” (2017 r.).

Arcybiskup Stanisław Nowak z okazji 25-lecia pracy naukowej ks. M. Dudy w artykule „W hołdzie i podzięce” napisał m.in. „Kościół częstochowski naprawdę wiele temu kapłanowi zawdzięcza. Daleko pozostając od ocen typu hagiograficznego i przesadnie laudacyjnego – biskup, z którym on przez cały przeciąg czasu świętej posługi współpracował, zobowiązany jest wyrazić mu serdeczną wdzięczność [...]. W pełni zaangażował się w życie niełatwej duszpastersko parafii, centralnej dla Częstochowy i głównej dla archidiecezji, bo katedralnej. Ogromna wprost wdzięczność należy się Księdzu Prałatowi Marianowi za duży wkład w odbudowę i odnowę katedry. Jemu zawdzięczamy budowę nowych kaplic wewnątrzkatedralnych, dar Matki Bożej Katedralnej i początki jej kultu, a także podjęcie inicjatywy arcybiskupa diecezji, by na przełomie tysiącleci dokończyć budowę jej zewnętrznego kształtu w postaci wież katedralnych”¹⁵⁹.

5. Ks. Stanisław Gębka – proboszcz w latach 2003-2014 i administrator od 2017 r.

Urodził się 25 maja 1940 r. w Potasznicy (obecnie dzielnica Myszkowa), jako syn Stanisława i Anieli z domu Stelmach. W latach 1947-1953 uczęszczał do szkoły podstawowej w Będuszu¹⁶⁰. Następnie kontynu-

nego w Częstochowie, Parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Choroni, Częstochowskie Wydawnictwo Archidiecezjalne „Regina Poloniae”. Choronia 2016, ss. 424, „Zeszyty Myszkowskie” 3 (2016), 199-203.

¹⁵⁹ S. NOWAK, *W hołdzie i podzięce*, w: *Być w sercu Kościoła*, 14.

¹⁶⁰ ARCHIWUM PRYWATNE KS. STANISŁAWA GĘBKI (APGĘBKA), sygn. 1-104. Archiwum to

ował naukę w Zasadniczej Szkole Zawodowej Metalowo-Odlewniczej o profilu ślusarz-mechanik, którą ukończył w 1955 r.¹⁶¹. Pod wpływem natchnienia w czerwcu 1954 r., w czasie odpustu ku czci Św. Antoniego w Koziegłówkach, („Ty powinienes stać na ambonie i głosić Słowo Boże”) powziął myśl o zostaniu kapłanem. Po zakończeniu nauki w szkole zawodowej został przyjęty do Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie, które ukończył w 1959 r. podwójną maturą: państwową – eksternistyczną w Katowicach i kościelną – wewnętrzną¹⁶². Następnie rozpoczął przygotowanie do kapłaństwa, wstępując do Wyższego Seminarium Częstochowskiego w Krakowie i podejmując studia filozoficzno-teologiczne w latach 1959-1965. Na początku formacji seminaryjnej złożył na Jasnej Górze osobisty akt oddania się Matce Bożej¹⁶³. Subdiakoniat otrzymał 7 marca 1965 r. w kaplicy seminaryjnej¹⁶⁴, zaś diakonat 4 kwietnia 1965 tegoż roku¹⁶⁵. Święceń kapłańskich udzielił mu bp Stefan Bareła w katedrze częstochowskiej 20 czerwca 1965 r.¹⁶⁶. Jego indeks studencki¹⁶⁷ oraz absolutorium¹⁶⁸ obrazują trud włożony w studia seminaryjne. Swoje motto życia kapłańskiego umieścił na obrazku prymicyjnym: „Zadaniem moim jest głosić wciąż i wszędzie Słowo Boże” (Kol 1,25).

Jako wikariusz pracował kolejno w następujących parafiach: Chełmo (1965-1966)¹⁶⁹, Czastary (1966-1967)¹⁷⁰, Czajków (1967-68)¹⁷¹ i Łazy (1968-1973)¹⁷².

W 1969 r. podjął studia na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, które ukończył w roku 1974, uzyskując stopień licencjata teologii na podstawie pracy „Problem pokuty w dokumentach Soboru Watykańskiego II”¹⁷³. Studia doktoranckie skończył na tymże Wydziale w latach 1976-1977¹⁷⁴.

zostało uporządkowane i zawiera dokumentację z lat 1940-2017.

¹⁶¹ APGĘBKA, sygn. 11-13.

¹⁶² APGĘBKA, sygn. 14-15.

¹⁶³ APGĘBKA, sygn. 16.

¹⁶⁴ APGĘBKA, sygn. 17.

¹⁶⁵ APGĘBKA, sygn. 18.

¹⁶⁶ APGĘBKA, sygn. 19.

¹⁶⁷ APGĘBKA, sygn. 20.

¹⁶⁸ APGĘBKA, sygn. 21.

¹⁶⁹ APGĘBKA, sygn. 22.

¹⁷⁰ APGĘBKA, sygn. 23.

¹⁷¹ APGĘBKA, sygn. 24.

¹⁷² APGĘBKA, sygn. 25.

¹⁷³ APGĘBKA, sygn. 32-34.

¹⁷⁴ APGĘBKA, sygn. 33.

Piastował szereg ważnych funkcji diecezjalnych. W 1973 r. został mianowany notariuszem-archiwariuszem w Kurii Diecezjalnej w Częstochowie¹⁷⁵ i pomagał w duszpasterstwie w parafii św. Wojciecha¹⁷⁶. Został Referentem Duszpasterstwa Dobroczynności oraz Diecezjalnym Dyrektorem Apostolstwa Chorych¹⁷⁷ i Sekretarzem Diecezjalnego Komitetu Roku Świętego. W 1974 r. został powołany do zespołu redakcyjnego „Katalogu kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej”¹⁷⁸. Natomiast w 1977 r. Kardynał Karol Wojtyła powołał go do Zespołu Konsultacyjnego „Duszpasterstwo Charytatywne” Synodu Prowincjalnego Metropolii Krakowskiej¹⁷⁹. Równocześnie w związku z trwającym w diecezji II Synodem Diecezjalnym, został powołany do składu Synodalnej Komisji Apostolstwa i Współodpowiedzialności Świeckich¹⁸⁰, Podkomisji ds. Duszpasterstwa Specjalistyczno-Zawodowego Komisji ds. Duszpasterstwa¹⁸¹ oraz Komisji ds. Struktur Diecezjalnych¹⁸², Komisji Głównej II Synodu Diecezji Częstochowskiej (1981 r.). W 1978 r. zlecono mu administrację Domu Diecezjalnego przy ul. 3 Maja 12 w Częstochowie¹⁸³, a w 1980 r. mianowany został Kierownikiem Wydziału Duszpasterstwa¹⁸⁴. W czasie peregrynacji Kopii Cudownego Obrazu Jasnogórskiego w diecezji częstochowskiej (24.06.1979–11.10.1980), dekretem z dnia 22 lutego 1978 r. został obarczony odpowiedzialnością przygotowania i przeprowadzenia tegoż duszpasterskiego przedsięwzięcia¹⁸⁵. Pełnił funkcję Regionalnego Duszpasterza Duszpasterstwa Maryjnego i Sanktuariów Maryjnych na Region Częstochowa (1982 r.) i wicedziekana Dekanatu św. Zygmunta w Częstochowie¹⁸⁶, kierownika Wydziału Charytatywnego (do 1989 r.)¹⁸⁷. Następnie został dziekanem dekanatu św. Zygmunta w Częstochowie (1990 r.)¹⁸⁸,

¹⁷⁵ APG_ĘBKA, sygn. 28.

¹⁷⁶ APG_ĘBKA, sygn. 35.

¹⁷⁷ APG_ĘBKA, sygn. 30.

¹⁷⁸ APG_ĘBKA, sygn. 36.

¹⁷⁹ APG_ĘBKA, sygn. 38.

¹⁸⁰ APG_ĘBKA, sygn. 39.

¹⁸¹ APG_ĘBKA, sygn. 40.

¹⁸² APG_ĘBKA, sygn. 41.

¹⁸³ APG_ĘBKA, sygn. 43.

¹⁸⁴ APG_ĘBKA, sygn. 45.

¹⁸⁵ APG_ĘBKA, sygn. 42.

¹⁸⁶ APG_ĘBKA, sygn. 54.

¹⁸⁷ APG_ĘBKA, sygn. 57; 60.

¹⁸⁸ APG_ĘBKA, sygn. 64.

członkiem Diecezjalnej Rady do Spraw Ekonomicznych (1990 r.)¹⁸⁹, kapłanem Związku Żołnierzy Armii Krajowej Oddziału Częstochowskiego (1991 r.), członkiem Komitetu remontu archikatedry i budowy wież (1992 r.)¹⁹⁰, delegatem abp. do spraw Funduszu Emerytalno-Zapomogowego¹⁹¹, członkiem Komisji ds. Niższego Seminarium Duchownego (1996 r.)¹⁹². Mając na uwadze jego doświadczenie w dziedzinie duszpasterstwa charytatywnego, abp Stanisław Nowak zlecił mu troskę o kapłanów chorych i emerytów mieszkających poza Domem Jana Pawła II w Częstochowie¹⁹³ oraz troskę o formację kapłanów po 30. roku kapłaństwa do przejścia na emeryturę¹⁹⁴. Był też dziekanem dekanatu św. Antoniego w Częstochowie (1999 r.)¹⁹⁵, dziekanem dekanatu św. Zygmunta w Częstochowie (2008 r.)¹⁹⁶, adiunktem przy Zespole Naukowo-Dydaktycznym Teologii Pastoralnej przy Instytucie Teologicznym w Częstochowie (2007-2011)¹⁹⁷ i diecezjalnym duszpasterzem rzemieślników Archidiecezji Częstochowskiej (2010 r.).

25 lipca 1981 r. na własną prośbę otrzymał pierwsze probostwo – został administratorem Parafii św. Stanisława Kostki w Częstochowie¹⁹⁸, a od 1985 r. proboszczem¹⁹⁹. W związku z tą nominacją został zwolniony z obowiązków Kierownika Wydziału Duszpasterstwa i Administratora Domu Diecezjalnego przy ul. 3 Maja w Częstochowie²⁰⁰. W czasie trwania stanu wojennego został aresztowany i uwięziony na kilka dni za procesjonalne przejście z wiernymi z kościoła Najświętszego Imienia Maryi do katedry.

Ponieważ parafia św. Stanisława Kostki od swego powstania (1957 r.) nie miała własnego kościoła, lecz korzystała z kościoła rektorackiego w III Alei NMP, dlatego też bp Stanisław Nowak zlecił ks. S. Gębce budowę kościoła parafialnego. Pozwolenie na jego budowę uzyskano w 1986 r. Jego projekt opracował Jerzy Kopyciak. W roku

¹⁸⁹ APGĘBKA, sygn. 65; 69; 79.

¹⁹⁰ APGĘBKA, sygn. 67.

¹⁹¹ APGĘBKA, sygn. 68.

¹⁹² APGĘBKA, sygn. 74.

¹⁹³ APGĘBKA, sygn. 67.

¹⁹⁴ APGĘBKA, sygn. 75.

¹⁹⁵ APGĘBKA, sygn. 77; 78.

¹⁹⁶ APGĘBKA, sygn. 92; 102-104.

¹⁹⁷ APGĘBKA, sygn. 98.

¹⁹⁸ APGĘBKA, sygn. 49-50.

¹⁹⁹ APGĘBKA, sygn. 56.

²⁰⁰ APGĘBKA, sygn. 51.

1987 poświęcono plac (5 kwietnia), fundamenty (7 czerwca), wmurowano kamień węgielny (18 września), nadbudowano dwie salki katechetyczne i poświęcono je (15 listopada). W roku 1988 wykończono i poświęcono trzy kaplice dolne i wieżę zwieńczono koroną. Konsekracji nowej świątyni dokonał w dniu 13 listopada 1988 r. bp Stanisław Nowak. W kolejnych latach następowało docelowe urządzenie wnętrza.

W roku 1995 został mianowany proboszczem parafii św. Antoniego w Częstochowie²⁰¹ oraz dziekanem dekanatu św. Józefa w Częstochowie²⁰². W 2002 r. obronił doktorat na Wydziale Teologicznym PAT w Krakowie na podstawie rozprawy „Wpływ Nawiedzenia Matki Bożej w znaku Kopii Obrazu Jasnogórskiego w diecezji częstochowskiej na pogłębienie życia religijnego wiernych”²⁰³. Promotorem doktoratu był ks. prof. Jan Wal. Było to naukowe opracowanie niewątpliwie dzieła życia, jakie stało się udziałem ks. S. Gębki, a mianowicie błogosławnego czasu Nawiedzenia Matki Bożej w diecezji. Abp Stanisław Nowak takimi słowami ten fakt podsumował: „Nawiedzenie w diecezji częstochowskiej w latach 1979-1980 zostało przez autora tej pracy przemodlone. To on towarzyszył świętej kopii na wszystkich etapach jej drogi, po miastach i wioskach, po wzgórzach i równinach dawnej diecezji częstochowskiej. Mógł też autor osobiście i wiele razy doświadczać, jako kaznodzieja nawiedzeniowy i spowiednik, jak na te drogi nakładały się drogi Ducha Świętego, dochodząc do serc ludzkich i jak macierzyńska opieka Matki Bożej tym drogom towarzyszyła”²⁰⁴.

Drugim wielkim dziełem duchowym ks. S. Gębki, oprócz peregrynacji Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, była peregrynacja Obrazu Jezusa Miłosiernego w archidiecezji częstochowskiej, za którą był odpowiedzialny w latach 2002-2003²⁰⁵.

2 czerwca 2003 r. został mianowany proboszczem parafii archikatedralnej św. Rodziny w Częstochowie²⁰⁶. Uroczyste objęcie urzędu proboszcza miało miejsce we wrześniu 2003 r. Swoim programem duszpa-

²⁰¹ APGĘBKA, sygn. 71.

²⁰² APGĘBKA, sygn. 72.

²⁰³ Przygotowując i prowadząc Nawiedzenie Matki Bożej w znaku Kopii Obrazu Jasnogórskiego, zbierał dokumentację archiwalną z myślą o doktoracie. Obejmuje ona 67 tomów, w tym 14 763 stron i 1000 zdjęć. Dokumentacja ta została złożona w zasobie AKMCz, lecz w najbliższym czasie zostanie przekazana do AACz.

²⁰⁴ S. GĘBKA, *Nawiedzenie Matki Bożej*, 6.

²⁰⁵ APGĘBKA, sygn. 82.

²⁰⁶ APGĘBKA, sygn. 84.

sterskim uczynił hasło: „Przez uśmiech i konfesjonał do Chrystusa”²⁰⁷. Jako proboszcz parafii archikatedralnej zabiegał o dalszą renowację bazyliki Świętej Rodziny. W latach 2003-2011 gruntownego remontu wnętrza oraz zewnętrznej struktury archikatedry dokonywał zespół w składzie: bp Jan Wątroba, ks. Marian Mikołajczyk i ks. Marian Wojcieszak. 31 maja 2008 r. został konsekrowany nowy ołtarz soborowy, zwany „ołtarzem Baranka”, oraz poświęcony nowy wystrój prezbiterium archikatedry (nowe stalle dla Kapituły Archikatedralnej, granitowa posadzka, pod którą zainstalowano ogrzewanie). Wykonano także mozaiki we wnękach Krzyża Katedralnego oraz wejścia do Kaplicy Najświętszego Sakramentu, założono dwanaście witraży w nawie głównej, poddano renowacji wszystkie witraże prezbiterium, w transepcie oraz nawach bocznych, na nowo urządzono kryptę biskupów częstochowskich. Sumptem parafii i ofiarodawców z archidiecezji dokonano renowacji kaplicy Najświętszego Sakramentu oraz auli katedralnej. Wybudowano pięć garaży oraz urządzono estetyczne otoczenie podwórza plebańskiego.

Po osiągnięciu wieku emerytalnego, w 2014 r. złożył rezygnację z urzędu proboszcza parafii Świętej Rodziny w Częstochowie, dziekana Dekanatu św. Zygmunta w Częstochowie, z obowiązków ojca duchownego kapłanów po 30. roku kapłaństwa oraz z godności kanonika gremialnego Częstochowskiej Kapituły Bazyliki Archikatedralnej. Arcybiskup Metropolita Waław Depo z dniem 1 lipca 2014 zwolnił go z obowiązków proboszcza parafii Świętej Rodziny w Częstochowie oraz z godności Kanonika Gremialnego Kapituły Bazyliki Archikatedralnej Częstochowskiej, przeniósł na emeryturę z zamieszkaniem na wikariacie parafii katedralnej.

Za swoją gorliwą posługę w wymiarze parafialnym i diecezjalnym został odznaczony przez władzę diecezjalną licznymi godnościami: kanonikiem honorowym Kapituły Katedralnej (1983 r.)²⁰⁸, kanonikiem gremialnym (2006 r.)²⁰⁹, medalem *Mater Verbi* redaktora naczelnego Tygodnika Katolickiego „Niedziela” (2003 r.)²¹⁰. Otrzymał także godności papieskie: kapelana honorowego Ojca św. (1988 r.)²¹¹ oraz prałata

²⁰⁷ M. KOTAS, *Przez uśmiech i konfesjonał do Chrystusa*, „Niedziela Częstochowska” 46 (2003) 39, 6.

²⁰⁸ APG_{ĘBKA}, sygn. 53.

²⁰⁹ APG_{ĘBKA}, sygn. 94-97.

²¹⁰ APG_{ĘBKA}, sygn. 86.

²¹¹ APG_{ĘBKA}, sygn. 58; 59.

honorowego (2004 r.)²¹². Z okazji 50-lecia kapłaństwa otrzymał Złoty Medal Zasługi na rzecz województwa śląskiego (2015 r.).

Jako emerytowany proboszcz na wniosek Metropolity Częstochowskiego został mianowany przez Stolicę Apostolską Misjonarzem Miłosierdzia (2015 r.) z uprawnieniem do rozgrzeszania z czterech grzechów zarezerwowanych Stolicy Apostolskiej na czas trwania całego Roku Jubileuszowego Miłosierdzia (10 lutego 2016 r.). Uprawnienia te zostały mu przyznane na stałe (21 listopada 2016 r.). Został także mianowany ojcem duchownym kapłanów dekanatu św. Zygmunta w Częstochowie (2016 r.).

Z dniem 1 lipca 2017 r., wskutek wakansu na urzędzie proboszcza, został mianowany administratorem parafii Świętej Rodziny w Częstochowie na okres jednego roku. W tym okresie z okazji 100-lecia tej parafii zorganizował w dniach 22-29 października misje parafialne oraz same uroczystości jubileuszowe w dniach 28 (sesja naukowa) i 29 października (obchód liturgiczny jubileuszu). Z tej to okazji 29 października została poświęcona wmurowana w przedsionku archikatedry tablica proboszczów parafii św. Rodziny sprawujących posługę w ciągu ubiegającego stulecia (1917-2017).

Arcybiskup Wacław Depo w czasie Mszy św. dziękczynnej za posługę proboszczowską piątego z kolei proboszcza katedralnego zaświadczył: „[...] ks. prał. Stanisław Gębka był i jest świadkiem zmagania duszpasterskich w historii archidiecezji częstochowskiej”²¹³. Arcybiskup Senior Stanisław Nowak podkreślał z okazji 50-lecia jego kapłaństwa: „Kapłaństwo ks. Stanisława to pokorna służba na rzecz częstochowskiego Kościoła. To liczne dzieła apostolskie, okazywanie miłosierdzia najbardziej potrzebującym i szafowanie sakramentami”²¹⁴.

6. Ks. Jan Niziołek – proboszcz w latach 2014-2017

Urodził się 7 września 1961 r. w miejscowości Ołpiny, woj. małopolskie, pow. tarnowski, gmina Szerzyny. Został ochrzczony w miejscowej parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (diecezja tarnowska). Jego rodzicami są Kazimierz i Janina z domu Bryndał. Ma

²¹² APGĘBKA, sygn. 87-88.

²¹³ *Proboszcz katedry idzie na emeryturę. Podziękowanie dla ks. prał. Stanisława Gębki*, w: <http://czestochowskie24.pl/czestochowa/proboszcz-katedry-idzie-na-emeryturre-podziekowanie-dla-ks-pral-stanislaw-gebki/>, [27.12.2017].

²¹⁴ *Złoty jubileusz ks. Pralata Stanisława Gębki*, w: <http://fiat.fm/kosciol/zloty-jubileusz-ks-pralata-stanislaw-gebki/>, [27.12.2017].

dwóch braci i siostrę. Z wdzięcznością i wzruszeniem wspomina swoje środowisko rodzinne. „To był i jest dom wierzący, praktykujący, rodzina trzypokoleniowa, wspaniali rodzice – życie wiarą było w nim czymś oczywistym”²¹⁵.

Szkołę Podstawową ukończył w Ołpinach w latach 1968-1976, a następnie uczył się w Technikum Mechanicznym w Tarnowie (1976-1981). W latach 1981-1987 podjął studia filozoficzno-teologiczne i formację do kapłaństwa w Wyższym Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. Studia zwieńczył magisterium z teologii nt. „Idea Boga Miłosiernego w Psalmie 130”²¹⁶, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Stanisława Grzybka na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej. Świecenia kapłańskie otrzymał z rąk bp. Stanisława Nowaka w archikatedrze częstochowskiej w dniu 17 maja 1987 r. Był wikariuszem kolejno w dwóch parafiach: Najświętszego Serca Pana Jezusa w Łazach (1987-1990) i św. Piotra i Pawła w Zawierciu (1990-1996). W tym czasie był też dekanalnym duszpasterzem Służby Liturgicznej i Dzieci i Maryi²¹⁷.

W roku 1996 został proboszczem parafii św. Alberta Chmielowskiego w Zawierciu, gdzie nowo budowany kościół domagał się całkowitego wyposażenia wnętrza i przygotowania do konsekracji oraz budowy plebani i zaplecza parafialnego. W latach 1996-2014 dzięki jego staraniom zostało wyposażone przede wszystkim prezbiterium: ołtarz soborowy, ambona, chrzcielnica, tabernakulum, następnie stacje drogi Krzyżowej (kopia obrazów J. Mehoffera z kościoła OO. Franciszkanów z Krakowa), a całość kościoła otrzymała bogato zdobioną polichromię według projektu prof. Czesława Dźwigaja z Krakowa. Świątynia została konsekrowana przez abp. S. Nowaka w dniu 10 października 1999 r. Otoczenie kościoła zdobią statuy św. Brata Alberta, św. Jana Pawła II oraz pomnik patriotyczny. Tygodnik Katolicki „Niedziela” pisał o tym osiemnastoletnim okresie posługi pastoralnej ks. J. Niziołka: „Zarówno tamtejsi parafianie, jak i współpracujący z nim kapłani wspominają go jako gorliwego i skromnego duszpasterza, który starał się jak najlepiej sprawować proboszczowski urząd”²¹⁸. Szczególnie owocna była jego posługa jako wychowawcy nowych kapłanów i troska o nowe powo-

²¹⁵ J. MOLKA, *Kościół bliski człowiekowi*, „Niedziela Częstochowska” 57 (2014) 37, 6.

²¹⁶ J. NIZIOLEK, *Idea Boga Miłosiernego w Psalmie 130*, Kraków 1987 [praca magisterska].

²¹⁷ J. MOLKA, *Kościół bliski człowiekowi*, 6.

²¹⁸ Tamże.

łania kapłańskie. Prowadził także bardzo dynamicznie duszpasterstwo pielgrzymkowe do wielu sanktuariów w kraju i za granicą, integrując w ten sposób wspólnotę parafialną, szczególnie więź między wiernymi a kapłanami, oraz propagując kult maryjny i zaangażowanie świeckich²¹⁹.

Pełnił równocześnie posługę kapelana Szpitala Powiatowego w Zawierciu i Domu Pomocy Społecznej. Był wicedziekanem dekanatu św. Piotra i Pawła w Zawierciu (1998-2010)²²⁰ oraz dziekanem (2010-2014) tegoż dekanatu²²¹. W latach 2011-2016 został wybrany przez kapłanów regionu zawierciańskiego do Rady Kapłańskiej Archidiecezji Częstochowskiej²²².

Z dniem 1 lipca 2014 r. został mianowany przez arcybiskupa Wacława Depo proboszczem parafii archikatedralnej św. Rodziny w Częstochowie. Liturgiczny obrzęd objęcia parafii miał miejsce 31 sierpnia 2014 r. Decyzję arcybiskupa metropolity o mianowaniu go proboszczem w tej „matce i głowie wszystkich kościołów archidiecezji” skomentował w następujący sposób: „Zawsze uważałem, w myśl porzekadła «Lepsze posłuszeństwo niż nabożeństwo», że trzeba być posłusznym woli przełożonych i w pokorze, i duchu synowskiego oddania zgodziłem się na propozycję Ojca naszej archidiecezji, by podjąć się tego wyjątkowego zadania, jakim jest sprawowanie duchowej pieczy w Świętej Rodzinie. Jako nowy, szósty z kolei proboszcz tej parafii, która w roku 2017 świętować będzie swoje stulecie, pragnę wyrazić na początku mojej posługi tylko jedno pragnienie: Byśmy byli bliżej Boga, a przez bliskość z Nim, bliżej każdego człowieka na drodze do wspólnej Ojczyzny na drogach zbawienia [...]. Niech temu celowi będzie podporządkowane każde działanie duszpasterskie i każdy wysiłek materialny. Zapraszam wszystkich moich parafian do współpracy w tym wspólnym dziele”²²³.

I właśnie w tym duchu upłynął najkrótszy, bo zaledwie trzyletni okres posługi proboszczowskiej w parafii katedralnej ks. J. Niziołka. Z jego inicjatywy, przy akceptacji i finansowym wsparciu abp. Wacława Depo, została całkowicie przebudowana kaplica Najświętszego Sakramentu według projektu prof. Czesława Dźwigaja z Krakowa (2017 r.). Przebudowa objęła całkowicie nowe prezbiterium kaplicy, zainstalowa-

²¹⁹ J. KAPUŚCIŃSKI, *Wakacje u św. Brata Alberta w Zawierciu*, „Niedziela Częstochowska” 46 (2003) 37, 8; TENŻE, *Apostołowie misji*, „Niedziela Częstochowska” 47 (2004) 3, 5.

²²⁰ *Archidiecezja Częstochowska. Katalog 2011*, 568.

²²¹ Tamże, 650.

²²² Tamże, 62.

²²³ Tamże.

nie nowego ogrzewania, oświetlenia, urządzenie zakrystii dla tejże kaplicy oraz wejścia od strony nawy bocznej archikatedry.

Z dniem 1 lipca 2017 r. ks. J. Niziołek został mianowany proboszczem wakującej parafii św. Piotra i Pawła w Zawierciu, którą objął w dniu 16 lipca tegoż roku. Jest zarazem rektorem Bazyliki Mniejszej i ponownie dziekanem zawierciańskim. Powrócił po krótkiej przerwie do swojego umiłowanego Zawiercia, bo jak sam zaświadcza: „Staram się być blisko ludzi, nosić ciągle ich sprawy w swoim sercu, wieczorem chodzę myślami po ulicach i modlę się za parafian, bo – jak uczy nas papież Franciszek – «Pasterz powinien pachnieć owcami»”²²⁴.

Za swoją gorliwą posługę otrzymał odznaczenia kościelne: członek Kapituły Kolegiackiej Zawierciańsko-Żareckiej – kanonik honorowy i gremialny, członek Kapituły Częstochowskiej Bazyliki Archikatedralnej – kanonik gremialny, Prałat-Kustosz Kapituły katedralnej i penitencjarz²²⁵.

Zakończenie

Omawiając posługę sześciu kolejnych proboszczów katedralnych, nie sposób nie uwzględnić ogromnego wkładu w duszpasterstwo parafii św. Rodziny oraz troskę o katedrę poszczególnych wikariuszy katedralnych. Bowiem bez ich gorliwości i zaangażowania nie dałoby się osiągnąć wielu z celów duchowych i materialnych, jakie sobie stawiali proboszczowie, albo byłyby zrealizowane tylko po części.

W okresie ubiegającego stulecia w parafii św. Rodziny posługiwało w sumie 91 wikariuszy²²⁶. Wielu z nich równocześnie lub w późniejszym czasie pełniło odpowiedzialne urzędy w Kościele: wikariuszy generalnych, kanclerzy, dyrektorów wydziałów kurialnych, kapelanów i sekretarzy biskupów, przełożonych w Niższym i Wyższym Seminarium, profesorów w Seminarium i w Instytucie Teologicznym, dziekanów i proboszczów parafii. Wśród zmarłych należy wspomnieć zwłaszcza takie postacie, jak: ks. Stefan Niedźwiedzki, ks. Antoni Godziszewski, ks. Franciszek Gryglewicz, ks. Władysław Sobczyk, ks. Kazimierz Szwarlik, ks. Jan Wilk, ks. Marian Pabiasz, ks. Piotr Daniel Miklaśiń-

²²⁴ *Noszę sprawy parafian w swoim sercu. Z ks. prał. Janem Niziołkiem rozmawia Paweł Kmieciak*, „Niedziela Częstochowska” 60 (2017) 48, 6.

²²⁵ *Bazylika Archikatedralna Świętej Rodziny w Częstochowie. Album Pamiątkowy na Jubileusz 100-lecia parafii*, red. A. Kuliberda, Częstochowa 2017, 36.

²²⁶ *Duszpasterze Parafii Archikatedralnej – wikariusze*, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii pw. św. Rodziny w Częstochowie” 2 (1997) 10-11, 8-9 [nr specjalny].

ski, ks. Stanisław Włodarczyk, ks. Józef Franelak i ks. Antoni Madejski. Wśród żyjących wymienić trzeba: ks. Stefan Gibała, ks. Czesław Tomczyk, ks. Jan Szkoc, ks. Kazimierz Troczyński, ks. Eugeniusz Kołodziejczyk, ks. Kazimierz Szymonik, ks. Zdzisław Małecki, ks. Janusz Gajda, ks. Henryk Orszulak, ks. Jan Wajs, ks. Stanisław Hczyk, ks. Marian Szczerba, ks. Janusz Wojtyła i ks. Mikołaj Węgrzyn.

Niniejsza, pierwsza tak obszerna, prezentacja proboszczów parafii św. Rodziny w Częstochowie ukazuje ogrom przedsięwzięć duszpasterskich i materialnych podejmowanych przez nich na przestrzeni ubiegającego stulecia i stanowi swoistego rodzaju dziedzictwo, które domaga się kontynuacji i pomnożenia w następnych stuleciach. Będą już to jednak czynić nowi ludzie w nowych czasach. Oby budowali na dziedzictwie bogatej przeszłości i sprościli wyzwaniom współczesności.

Parish Priests of St. Family's Cathedral in Czestochowa in 1917-2017 Summary

During the a hundred years of the existence of the parish Holy Family in Częstochowa (1917-2017) the parish office has been filled by six priests: Bolesław Bonawentura Wróblewski (1917-1951), Józef Chwistecki (1951-1990), Bronisław Preder (1990-1996), Marian Duda (1996-2003), Stanisław Gębka (2003-2014), Jan Niziołek (2014-2017). Thanks to the services that these priests faithfully accomplished, the religious life of this parish grew more organized and developed, which led to its' becoming the cathedral parish (1925) and the "mother" of several parishes. Their work was to, together with the bishops of Częstochowa and the Cathedral Chapter, complete the construction and the target device of the interior of the church, as well as the entire parish infrastructure. As part of their pastoral activities, they also developed broad social and patriotic activities that addressed the most pressing problems of Częstochowa society.

Słowa kluczowe: biskup, diecezja częstochowska, katedra, parafia, proboszcz.

Keywords: bishop, diocese of Czestochowa, cathedral, parish, parish priest.

Bibliografia

I. ŹRÓDŁA

1. ARCHIWALNE

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ IM. KS. WALENTEGO PATYKIEWICZA W CZĘSTOCHOWIE (AACz).

sygn. AP 226 – Teczka personalna ks. Bolesława Wróblewskiego.

ARCHIWUM KURII METROPOLITALNEJ W CZĘSTOCHOWIE (AKMCz)

sygn. 150/325 – Teczka personalna ks. Józefa Chwisteckiego.

ARCHIWUM PARAFII ARCHIKATEDRALNEJ W CZĘSTOCHOWIE (APACz)

sygn. brak – Kronika parafii z lat 1996-2003.

ARCHIWUM PRYWATNE KS. MARIANA DUDY (APDUDA)

sygn. brak – M. Duda, *Duszpasterstwo Nauczycieli – konieczność – możliwości – formy*: referat wygłoszony 15 listopada 1984 r. na Ogólnopolskiej sesji duszpasterzy nauczycieli w Częstochowie w ramach Krajowego Duszpasterstwa Nauczycieli.

sygn. brak – Status pokrzywdzonego przez system komunistyczny przyznany przez Instytut Pamięci Narodowej z dnia 20 lutego 2007 r.

ARCHIWUM PRYWATNE KS. STANISŁAWA GĘBKI (APGĘBKA)

sygn. 1-104 – Dokumenty i dekryty nominacyjne z lat 1940-2017.

2. DRUKOWANE

Archidiecezja Częstochowska. Katalog 2011, red. P. Wolnicki i in., Częstochowa 2012.

Archidiecezja Częstochowska. Katalog 1993, red. J. Mielczarek – M. Mikołajczyk, Częstochowa 1993.

Archidiecezja Częstochowska. Katalog 2005, red. J. Mielczarek – M. Mikołajczyk, Częstochowa 2005.

Chronica Dioecesisana, WD 1 (1926) 1, 14.

Ioannes Paulus II, *Litterae encyclicae „Redemptor hominis”*, AAS 71 (1979), 257-324, Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptor hominis”*, Wrocław 1994.

Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1958, Częstochowa 1958.

Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1978, red. J. Związek, Częstochowa 1978.

Kościół Częstochowski 1987. Katalog osób i instytucji, red. M. Duda i in., Częstochowa 1987.

Statuta Capituli Cathedralies Częstochowiensis. Titulus VI, CzWD 34 (1960) 2, 44-73.

II. OPRACOWANIA

- 50 lat Kapituły Częstochowskiej 1951-2001, red. K. Korn – R. Rataj – T. Siudy, Częstochowa 2002.
- Archikatedra częstochowska. Z ks. prałatem Marianem Dudą – proboszczem parafii archikatedralnej pw. Świętej Rodziny w Częstochowie, obchodzącej 80-lecie istnienia – rozmawia ks. Piotr Zaborski, „Niedziela” 40 (1997) 43, 1, 10.
- Barcik M., Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego (1939-1945), w: *Studia do dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. 13/1, red. M. Zwiercan, Kraków 2001.
- Bazylika Archikatedralna Świętej Rodziny w Częstochowie. Album Pamiątkowy na Jubileusz 100-lecia parafii, red. A. Kuliberda, Częstochowa 2017 [M. Duda – współautor tekstu].
- Ceglarek R. – Kapuściński J., *Zarząd Diecezjalnego Koła Księża Prefektów w Częstochowie (1929-1949)*, Częstochowa 2015.
- Ceglarek R., *Katechizacja w diecezji częstochowskiej (1926-1951)*, Częstochowa 2008.
- Chwistecki J., *Z obozów harcerzy jaworznickich*, w: *10-lecie Harcerstwa w Jaworznie. Jednodniówka 1921-1931*, Jaworzno 1931, 17-20.
- Curriculum vitae*, w: *Być w sercu Kościoła. Księga Jubileuszowa z okazji 25-lecia pracy naukowej Dyrektora Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie ks. dr. hab. Mariana Dudy*, red. S. Jasionek, Częstochowa 2014, 19-41.
- Dębiński J., *Księża diecezji włocławskiej posłami i senatorami w II Rzeczpospolitej*, „Studia Włocławskie” 9 (2006), 444-460.
- Duda M., *Dlaczego i jak zakładać Akcję Katolicką*, w: *Program Duszpasterski 1995/96*, Katowice 1995, 373-389.
- Duda M., *Najwyższy czas na Akcję Katolicką*, Częstochowa 1994.
- Duda M., „Abba Ojczy” w *Radiu Fiat*, „Niedziela Częstochowska” 44 (2001) 50, 1-2.
- Duda M., *Akcja Katolicka a świat pracy ludzkiej*, w: *Akcja Katolicka zadaniem ludzi świeckich*, red. S. Dobrzański, Kraków 1997, 65-69.
- Duda M., *Akcja Katolicka w parafii według inspiracji Jana Pawła II*, w: *Akcja Katolicka. Wprowadzenie kandydatów w podstawowe zagadnienia*, Bielsko-Biała-Kraków 2007, 127-140.
- Duda M., *Arcybractwo Świętej Rodziny*, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii Archikatedralnej pw. Św. Rodziny w Częstochowie” 2 (1997) 4, 2.
- Duda M., *Argumentacja Urzędu Nauczycielskiego Kościoła okresu pontyfikatu Pawła VI dotycząca moralnego zakazu przerywania ciąży*, Kraków 1980 [praca licencjacka].
- Duda M., *Diecezjalny Dom Rekolekcyjny w Olsztynie k/ Częstochowy*, „Niedziela” 32 (1989) 35, 2.
- Duda M., *Duszpasterstwo społeczno-zawodowe w chwili obecnej*, „Nazaret – Ewangelia Pracy. Miesięcznik Wspólnot Duszpasterstwa Społeczno-Zawodowego Diecezji Częstochowskiej” 5 (1992) 10, 1.
- Duda M., *Duszpasterstwo Zawodowe – „Nazaret – Ewangelia Pracy”. Zarys koncepcji*, „Nazaret - Ewangelia Pracy. Biuletyn Duszpasterskich Wspólnot Świata Pracy Diecezji Częstochowskiej” 3 (1990) 7-8, 1-8.
- Duda M., *Historia parafii i Bazyliki Archikatedralnej pw. Świętej Rodziny w Częstochowie*, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii pw. św. Rodziny w Częstochowie” 2 (1997) 10-11, 5 [nr specjalny].

- Duda M., *Jezus drogą do wolności. Rekolekcje dla młodych '92*, Częstochowa 1992.
- Duda M., *Kalendarz prac przy nadbudowie wież archikatedry św. Rodziny w Częstochowie. Rok Pański 1997*, WACz 71 (1997) 12, 34-38.
- Duda M., *Ks. Józef Chwistecki (1907-1994)*, WACz 68 (1994) 11, 65-68.
- Duda M., *Ks. Stanisław Zegarliński – teolog moralista*, Kraków 1975 [praca magisterska].
- Duda M., *Misje ewangelizacyjne w archidiecezji częstochowskiej. Zarys koncepcji*, Częstochowa 1995.
- Duda M., *Motywy teologiczno-pastoralne peregrynacji krzyża i misji ją poprzedzających*, w: *Chcę pod krzyżem stać przy Tobie. Vademecum misyjne*, red. A. Kuliberda – J. Kuliberda, Częstochowa 2010, 25-28.
- Duda M., *Mój mistrz w pracy naukowej i w życiu*, w: *Okruchy życia. Księga Jubileuszowa na pięćdziesięciolecie kapłaństwa Księdza Profesora dra hab. Jana Kowalskiego*, red. A. Szafulski i in., Częstochowa 2004, 69-72.
- Duda M., *Myśląc parafia... Papieża Jana Pawła II wizja parafii. Studium teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 2006.
- Duda M., *Nastala ciemna noc... 25-lecie stanu wojennego*, „Niedziela Częstochowska” 49 (2006) 50, 8.
- Duda M., *O priorytet wartości etycznych w polskiej reformie ekonomicznej*, „Bogarodzica. Biuletyn Bankowców” (1990) 4, 11-18.
- Duda M., *Parafia a świat wartości. Parafia jako wspólnota urzeczywistniająca podstawowe wartości etyczne. Aspekt moralno-pastoralny*, Częstochowa 2004.
- Duda M., *Parafia kawałek nieba... Do moich parafian i nie tylko (1996-2003)*, Częstochowa 2004.
- Duda M., *Parafia w nauczaniu Ojca św. Jana Pawła II*, w: *Program Duszpasterski na rok 1994/95. Kościół jako Missio. Sakrament Kapłaństwa V rok nowenny przed rokiem 2000. Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła*, Katowice 1994, 448-466.
- Duda M., *Parafia w nauczaniu Ojca św. Jana Pawła II*, w: *Problemy Duszpasterskie 1989*, Warszawa 1989, z. 12, 46-65.
- Duda M., *Patriarcha Będziński. Ks. Wincenty Mieczysław Zawadzki (1894-1975)*, Będzin 2016.
- Duda M., *Przedmowa*, w: J. Związek, *Życie i działalność ks. Bolesława Wróblewskiego (1867-1951)*, Częstochowa 2001, 2-5.
- Duda M., *Rekolekcje wielkopostne. „Żywe jest bowiem Słowo Boże i skuteczne”. Nauki rekolekcyjne wygłoszone w kościele św. Wojciecha BM w Częstochowie 3-7.03'91*, Częstochowa 1991.
- Duda M., *Rozwój ekonomiczny a rozwój moralny osób i społeczności*, „Bogarodzica. Biuletyn Bankowców” (1988) 1/2, 6-9; 2/3, 7-10.
- Duda M., *Rozwój sieci parafialnej w diecezji częstochowskiej w latach 1964-83. Stan aktualny oraz perspektywy na przyszłość – aspekt pastoralny*, „Biuletyn Synodalny” 4 (1983) 4, 7-16.
- Duda M., *Słowo do Walnego Zjazdu Delegatów Regionu Częstochowskiego NSZZ „Solidarność” w Częstochowie w dniu 9.12'89*, „Nazaret – Ewangelia Pracy. Miesięcznik Wspólnot Duszpasterstwa Społeczno-Zawodowego Diecezji Częstochowskiej” 2 (1990) 11-12, 2-3.
- Duda M., *Słowo kapelana*, „Biuletyn Zjazdowy Unii Laikatu Katolickiego w Częstochowie” (1993), 3-4.

- Duda M., *Słowo powitania podczas mszy św. Z racji 25-lecia powstania parafii św. Wojciecha BM oraz 40-lecia kapłaństwa księdza pralata Józefa Słomiana*, w: J. Słomian, *Czas świadków. Z historii zmagañ o powstanie parafii i kościoła św. Wojciecha w Częstochowie*, Częstochowa 2005, 159-161.
- Duda M., *Słowo wstępne*, w: *Liturgia Godzin o Świętej Rodzinie*, Częstochowa 1999, 3.
- Duda M., *Stała formacja Kapłanów w Archidiecezji Częstochowskiej. Projekt programu opracowany na podstawie adhortacji apostolskiej Ojca św. Jana Pawła II „Pastores dabo vobis”*, Olsztyn k/Częstochowy 1994.
- Duda M., *Szkoła poszerzoną rodziną*, „Częstochowski Biuletyn Oświatowy” (1994) 4/22, 40-44.
- Duda M., *Świadectwo po latach. Mój udział w strajku częstochowskich studentów w roku 1981*, „Niedziela” 58 (2015) 50, 42-43.
- Duda M., *Brama do nieba na jurajskim wzgórzu. Dzieje parafii pw. Św. Jana Chrzciciela w Choroni 1916-2016*, Częstochowa 2016.
- Duda M., *Uczelnia pod opieką Maryi – Stolicy Mądrości*, „Niedziela Częstochowska” 51 (2008) 17, 1.
- Duda M., *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Przygotowanie duchowe i przeżycie*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/1, Częstochowa 2016.
- Duda M., *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Organizacja V'90-IV'91*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/2, Częstochowa 2016.
- Duda M., *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Organizacja V-VIII'91*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/3, Częstochowa 2016.
- Duda M., *VI Światowy Dzień Młodzieży Częstochowa '91. Owocowanie 1991-2016*, Ad Ecclesiae Częstochoviensis Memoriam, t. II/4, Częstochowa 2016.
- Duda M., *VI Światowy Dzień Młodzieży łaską i szansą ewangelizacji*, w: *Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego. Program Duszpasterski na rok 1991/92, Sakrament Bierzmowania. Ewangelizacja Młodzieży*, Katowice 1991, 289-296.
- Duda M., *Wprowadzenie*, w: J. Słomian, *Czas świadków. Z historii zmagañ o powstanie parafii i kościoła św. Wojciecha w Częstochowie*, Częstochowa 2005, 7-12.
- Duda M., *Współczesne postawy adwentowe Polaków. Rekolekcje adwentowe '89*, Częstochowa 1989.
- Duda M., *Wszyscy odbiorcami polityki i jej aktorami*, „Niedziela” 33 (1990) 13, 1, 4.
- Duda Marian Władysław, w: *Kronika Nauki Polskiej 2003-2006*, Gliwice 2007, 218.
- Duda Marian, *dr hab.*, w: *Who is who w Polsce*, Zug (Szwajcya) 2008, 788-789.
- Duda Marian, w: *Kto jest kim w Kościele*, Warszawa 1999, 72.
- Durka J., Rec.: M. Duda, *Brama do nieba na jurajskim wzgórzu. Dzieje parafii pw. Św. Jana Chrzciciela w Choroni 1916-2016*, Wydawnictwo Naukowe Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie, Parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Choroni, Częstochowskie Wydawnictwo Archidiecezjalne „Regina Poloniae”. Choroń 2016, ss. 424, „Zeszyty Myszkowskie” 3 (2016), 199-203.
- Duszpasterze Parafii Archikatedralnej – wikariusze*, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii pw. św. Rodziny w Częstochowie” 2 (1997) 10-11, 8-9 [nr specjalny].
- Erekcja parafii św. Rodziny*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 245, 2-3; 247, 3.
- Frukacz M., *Pogrzeb śp. ks. prał. Bronisława Predera*, „Niedziela Częstochowska” 57 (2014) 37, 2.
- Gębka S., *Nawiedzenie Matki Bożej w Diecezji Częstochowskiej 1979-1980*, Kraków 2002.

- Jabłoński Z.S., *Jasna Góra w drodze do niepodległości 1914–1918*, „Ziemia Częstochowska” 40 (2014), 17-48.
- Jastrzębki B., *Duszpasterstwo ogrodników polskich*, Częstochowa 1989.
- Kapuściński J., *Apostołowie misji*, „Niedziela Częstochowska” 47 (2004) 3, 5.
- Kapuściński J., *Historia Kościoła i patrologia w Częstochowskim Seminarium Duchownym (1926–2013)*, „Ziemia Częstochowska” 40 (2014), 49-69.
- Kapuściński J., *Osiągnięcia naukowe wykładowców Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie*, VeC 7 (2016), 311-327.
- Kapuściński J., *Preder Bronisław (1943-2014)*, w: *Radomszczański słownik biograficzny*, t. 1, red. G. Mieczyski, Radomsko 2017, 153-154.
- Kapuściński J., Rec.: Ks. Marian Duda, *VI Światowy Dzień Młodzieży. Częstochowa '91*, t. II/1: *Przygotowanie duchowe i przeżycie*, ss. 639, t. II/2: *Organizacja V'90-IV'91*, ss. 639, t. II/3: *Organizacja V-VIII'91*, ss. 787, t. II/4: *Owocowanie 1991-2016*, ss. 517, Wydawnictwo Naukowe Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie, Częstochowa 2016, „Częstochowskie Teki Historyczne” 7 (2017), s. 229-235.
- Kapuściński J., *W poszukiwaniu przemilczanej prawdy*, „Niedziela” 54 (2011) 48, 34-35.
- Kapuściński J., *Wakacje u św. Brata Alberta w Zawierciu*, „Niedziela Częstochowska” 46 (2003) 37, 8.
- Kapuściński J., *Wykształcenie specjalistyczne duchowieństwa diecezji częstochowskiej w latach 1925–1939*, „Przegląd Polsko-Polonijny” 5-6 (2013), 95-110.
- Katedra częstochowska. Ks. Ireneusz Skubiś. Redaktor naczelny „Niedzieli” rozmawia z ks. prał. Józefem Chwistekim, proboszczem parafii katedralnej w Częstochowie*, „Niedziela” 26 (1983) 50, 1,5.
- Kołodziejczyk M., *Wychowankowie Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie w latach 1926-1960*, CzWD 34 (1960) 7, 259-274.
- Kotas M., *Przez uśmiech i konfesjonał do Chrystusa*, „Niedziela Częstochowska” 46 (2003) 39, 6.
- Kubicki P., *Bojownicy Kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. III, t. II, Sandomierz 1939.
- Modły na Jasnej Górze*, „Goniec Częstochowski” 13 (1918) 41, 3.
- Molka J., *Kościół bliski człowiekowi*, „Niedziela Częstochowska” 57 (2014) 37, 6.
- Niziołek J., *Idea Boga Miłosiernego w Psalmie 130*, Kraków 1987 [praca magisterska].
- Noszę sprawy parafian w swoim sercu. Z ks. prał. Janem Niziołkiem rozmawia Paweł Kmiecik*, „Niedziela Częstochowska” 60 (2017) 48, 6.
- Nowak S., *W holdzie i podzięce*, w: *Być w sercu Kościoła. Księga Jubileuszowa z okazji 25-lecia pracy naukowej Dyrektora Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie ks. dr. hab. Mariana Dudy*, red. S. Jasionek, Częstochowa 2014, 11-16.
- Nowy obraz parafii. Z ks. prał. Marianem Dudą, proboszczem bazyliki archikatedralnej rozmawia Anna Cichobłazińska*, „Niedziela” 39 (1996) 14, 3.
- NSZZ Solidarność Region Częstochowa 1980-1989* [w:] *Solidarność 1980-1989*, t. 6, red. Ł. Kamiński – G. Waligóra, Warszawa 2010, 827-876.
- Ożywić Katedrę. Rozmowa „Życia” z ks. Pralatem Marianem Dudą proboszczem parafii św. Rodziny [rozmawiał W. Leszczyński]*, „Życie Częstochowy” (1996), s. 2 [z dnia 31 sierpnia-1 września].
- Pabich M., *Działalność dobroczynna na terenie diecezji częstochowskiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego*, VeC 4 (2015), 359-387.

- Pochód narodowy i uchwały Polskiego Zjednoczenia Ludowego w Częstochowie*, „Goniec Częstochowski” 13 (1918) 273, 2-3.
- Popiołek B., *Chwistecki Józef (1907-1994)*, w: *Cmentarz św. Rocha w Częstochowie. Przewodnik biograficzny*, red. J. Sętowski, Częstochowa 2012, 45.
- Preder B., *Dokąd idziesz, Ojczyzno?*, Szczecinek 2014.
- Preder B., *Boże, gdzie jesteś – inaczej o Eucharystii*, [bmr].
- Preder B., *Droga do domu Ojca. O rzeczach ostatecznych dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2005.
- Preder B., *Droga do mądrości. Pięcioksiąg dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2011.
- Preder B., *Droga Zmartwychwstania*, Częstochowa 2006.
- Preder B., *Ewangelia na dachach. Ewangelizacja dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2007.
- Preder B., *Kiedy niebo jest na ziemi*, Częstochowa 2005.
- Preder B., *Kod miłości. Rozmowa ze św. Faustyną*, Częstochowa 2012.
- Preder B., *Maryjne zagadki: o Twojej Matce*, Częstochowa 2013.
- Preder B., *Modlitewnik do św. Józefa*, Częstochowa 2009.
- Preder B., *O Eucharystii dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2012.
- Preder B., *O spowiedzi z drugiej strony: Rozmowa ze świętą Faustyną*, Niepokalanów 2010.
- Preder B., *O tajemnicy kapłaństwa dzisiaj: Rozmowa ze świętą Faustyną*, Niepokalanów 2010.
- Preder B., *Oderwana miłość. O dymisji ojców i co dalej?*, Częstochowa 2013.
- Preder B., *Perła Psalterza*, Częstochowa 2007.
- Preder B., *Spacerek z Biblią*, Częstochowa 2014.
- Preder B., *Święci z innej strony*, Częstochowa 2013.
- Preder B., *Tajemnica symboli eucharystycznych dla zwykłych ludzi*, Częstochowa 2008.
- Preder B., *Wskazówki nie tylko dla ojców: biblijny klucz do ojcostwa*, Szczecinek 2012.
- Preder B., *Zagadki Bożego Narodzenia*, Częstochowa 2011.
- Preder B., *Zagadki na niedzielę Rok A*, Niepokalanów 2009.
- Preder B., *Zagadki na niedzielę Rok B*, Niepokalanów 2009.
- Preder B., *Zagadki na niedzielę Rok C*, Niepokalanów 2009.
- Preder B., *Zagadki św. Józefa*, Częstochowa 2012.
- Preder B., *Zagadki wielkanocne*, Częstochowa 2012.
- Rola archikatedry w Roku Jubileuszowym. Z ks. prał. Marianem Dudą, proboszczem parafii archikatedralnej, rozmawia ks. Zdzisław Wójcik*, „Niedziela Częstochowska” 43 (2000) 3, 1, 5.
- Sanktuarium Świętej Rodziny. Rozmowa z proboszczem archikatedralnej parafii pw. Świętej Rodziny w Częstochowie, księdzem prałatem Marianem Dudą, rozmawia M. Malik*, „Gazeta Częstochowska” (1999), 7 [z dnia 4-10 lutego].
- Skład Personalny Diecezjalnego Komitetu Obchodów 600-lecia Sanktuarium Jasnogórskiego w: 600 lat Jasnej Góry. Jubileuszowe Magnificat za sześć wieków obecności Matki Bożej na Jasnej Górze z udziałem Ojca św. Jana Pawła II*, Częstochowa 1983, 25.
- Skrodzki W., *Archikatedra Świętej Rodziny w Częstochowie*, Częstochowa 2000.
- Słowo Księdza Arcybiskupa Metropolity Częstochowskiego dra Stanisława Nowaka*, „Święta Rodzina. Miesięcznik Parafii pw. św. Rodziny w Częstochowie” 2 (1997) 10-11, 1-2 [nr specjalny].
- Stypułkowska B., *Wykaz wykładawców w Wyższym Instytucie Teologicznym na przestrzeni jego historii oraz w Sekcji Licencjacko-Doktoranckiej*, VeC 7 (2016), 237-274.

- Towarzyszyła mi zawsze nadzieja. Z ks. dyrektorem WIT dr. hab. Marianem Dudą rozmawia ks. dr Stanisław Jasionek*, w: *Być w sercu Kościoła. Księga Jubileuszowa z okazji 25-lecia pracy naukowej Dyrektora Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie ks. dr. hab. Mariana Dudy*, red. S. Jasionek, Częstochowa 2014, 43-92.
- Uroczystość otwarcia parafii św. Rodziny*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 244, 3.
- Wolnicki P., *Śp. Ks. Prałat dr Bronisław Preder (1943-2014)*, WACz 88 (2014) 7-12, 99-102.
- W[róblewski] B., *Kościół katedralny pod wezwaniem św. Rodziny w Częstochowie*, „Niedziela” 1 (1926) 13, 1-3.
- W[róblewski] B., *Katedra Częstochowska*, w: *Jubileuszowy Kalendarz Jasnogórski na 10-lecie Diecezji Częstochowskiej na rok Pański 1936*, red. [W. Mondry], Częstochowa [1935], 109-120.
- Wróblewski B., *Mowa na nabożeństwie żałobnym za śp. Henryka Sienkiewicza wygłoszona w kościele farnym w Wieluniu, dn. 27.XI.1916 r.*, Wieluń 1917.
- Z uroczystego obchodu Święta Papińskiego i 10-lecia Diecezji Częstochowskiej*, „Goniec Częstochowski” 31 (1936) 28, 3.
- Zmiany w diecezji*, WD 18 (1948) 1, 28.
- Zmiany w duchowieństwie*, „Goniec Częstochowski” 12 (1917) 220, 2.
- Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 10 (1935) 5, 56.
- Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 12 (1937) 4, 74.
- Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 14 (1939) 1, 12.
- Zmiany w składzie duchowieństwa*, WD 8 (1933) 4, 50.
- Związek J., *Z dziejów Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie (1926-1991)*, VeC 6 (2016), 349-419.
- Związek J., „*Ziemia Częstochowska*” w *sprawach kościelnych w Częstochowie i okolicy*, „Ziemia Częstochowska” 40 (2014), 151-225.
- Związek J., *Działalność patriotyczna ks. Bolesława Bonawentury Wróblewskiego*, w: *Rocznik Muzeum Częstochowskiego 2009*, t. 9, red. E. Miszczyńska, Częstochowa 2009, 148-162.
- Związek J., *Życie i działalność ks. Bolesława Wróblewskiego (1867-1951)*, Częstochowa 2001.

III. NETOGRAFIA

- Bankiewicz R., *Traugutt w moim życiu*, w: <http://absolwent.traugutt.net/index.php?page=comment&what=memo&id=675>, [22.12.2017].
- Cieślak A., *Chwistecki Józef – ksiądz*, w: <http://absolwent.traugutt.net/index.php?page=comment&what=pers&id=69>, [15.12.2017].
- Diecezjalny Komitet Pomocy Bliźniemu w Częstochowie*, w: http://www.encysol.pl/wiki/Diecezjalny_Komitet_Pomocy_Bli%C5%BAniemu_w_Cz%C4%99stochowie, [22.12.2017].
- Encyklopedii Solidarności*, w: http://www.encysol.pl/wiki/Marian_Duda, [22.12.2017].
- Historia i terażniejszość*, w: <http://www.sanktuariumjozefa.pl/index.php/o-parafii/historia-i-terazniejszosc>, [23.12.2017].
- <http://archidiecezja.lodz.pl/wolborz/old/pochodza.php>, [15.12.2017].
- Liber Defunctorum. Ks. dr Bronisław Preder 21 VII 1943–3 IX 2014*, w: <http://www.sbp.net.pl/docs/liber/Ks.%20dr%20Bronislaw%20Preder.pdf?action=purge>, [22.12.2017].

- Obrazy z kolekcji zmarłego Księdza Prałata Bronisława Predera*, w: <http://www.muzeakosc.czyst.pl/news.php>, [22.12.2017].
- Polska podziemna. Samodzielny Okręg Śląski ZWZ-AK*, w: <http://www.dws-xip.pl/PW/formacje/pw2020.html>, [22.12.2017].
- Poświęcenie Pomnika św. Jana Ewangelisty*, w: <http://www.powiatowy.pl/2012/12/26-grudnia-poswiecenie-pomnika-sw-jana-ewangelisty/>, [22.12.2017].
- Proboszcz katedry idzie na emeryturę*, w: <http://czestochowskie24.pl/czestochowa/proboszcz-katedry-idzie-na-emeryture-podziekowanie-dla-ks-pral-stanislawagebki/>, [27.12.2017].
- Sprawozdanie stenograficzne ze 109 posiedzenia Sejmu Ustawodawczego z dnia 13 stycznia 1920 r.*, w: <http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra/docmetadata?id=6682&from=publication>, [22.12.2017].
- Udział członków KIK w pracach Diecezjalnego Komitetu Pomocy Bliźniemu (lata 1983-1988)*, w: <http://kikczestochowa.blogspot.com/2013/01/historia-kik-u-2.html>, [21.12.2017].
- Wspomnienie prof. Kazimierza Brauna*, w: <http://www.absolwenci.sieniu.czyst.pl/index.php?show=art&which=3767>, [22.12.2017].
- Złoty jubileusz ks. Prałata Stanisława Gębki*, w: <http://fiat.fm/kosciol/zloty-jubileusz-ks-pralata-stanislawagebki/>, [27.12.2017].
- Związek Harcerstwa Polskiego. Chorągiew Śląska. Hufiec Jaworzno im. hm. Stefana Dwornickiego*, w: <http://www.jaworzno.zhp.pl/hufiec/historia/>, [22.12.2017].